

Elina Manninen

Aktiivisella ohjauksella työelämään –
Tenho-hankkeen nuorten osion
vaikuttavuusarviointi

Opinnäytetyö
Sosionomi

Maaliskuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 2.3.2015
Tekijä(t) Elina Manninen	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Sosiaaliala, Sosionomi (AMK)
Nimeke Aktiivisella ohjauksella työelämään -Tenho-hankkeen nuorten osion vaikuttavuusarviointi	
Tiivistelmä Tämä tutkimus on vaikuttavuusarviointi Tenho-hankkeen nuorten osiosta. Tenho-hanke on Etelä-Savon ELY-keskuksen hallinnoima hanke, jossa on ollut kolme alahanketta: nuoret, ennakointi ja hankinnat. Hanke on toiminut Etelä-Savossa vuosina 2011–2014, mutta nuorten ohjaus hankkeessa päättyi joulukuussa 2013. Tämä tutkimus koskee nuorten osiota hankkeesta. Nuorten osiossa on toiminut kaksi työvoimaohjaajaa Mikkelin ja Savonlinna alueilla, järjestetty työnhakuvalmennuksia, työhönvalmennuspalveluita ja palkkatukea hankkeeseen osallistuneille nuorille. Hankkeen tavoitteena on ollut ohjata nuoria työmarkkinoille tai koulutukseen. Tutkimuskysymykset muotoutuivat hankkeen tavoitteiden pohjalta. Tutkimusmenetelminä on käytetty nuorten kohdalla internetissä täytettävää kyselyä ja tutkimusta on täydennetty hankkeessa työskennelleiden haastatteluilla. Vastauksia kyselyihin tuli 55 nuorelta ja haastatteluita tehtiin neljälle työntekijälle. Vastausten perusteella on mallinnettu nuorten reittejä hankkeessa. Tutkimuksen keskeisiä tuloksia on, että Savonlinnan ja Mikkelin alueilla on ollut eroja ohjaukseen osallistumisaikojen pituuksissa sekä toimiin osallistumisissa. Nuoret ovat tulleet hankkeeseen lähinnä TE-palveluista. Palkkatuki on edistänyt työllistymistä parhaiten. Nuoret ovat ohjautuneet hankkeesta työhön, työkokeiluihin, koulutukseen, kuntouttavaan työtoimintaan, oppisopimuskoulutukseen sekä palkkatuettuun työhön. Lisäksi nuoria on ohjattu hankkeesta takaisin TE-palveluihin, työvoimanpalvelukeskuksiin, Olkkariin, terveydenhuoltoon, opiskelemaan ja mielenterveyspalveluihin. Nuoret tarvitsevat ja pitävät tärkeänä kokonaisvaltaista kasvokaista palvelua myös työllisyyspalveluissa.	

Asiasanat (avainsanat)

Tenho-hanke, vaikuttavuusarviointi, nuorisotyöttömyys, työhönvalmennus, työnhakuvalmennus, syrjäytymisen ehkäisy, ohjaus

Sivumäärä

49+13

Kieli
Suomi**Huomautus (huomautukset liitteistä)****Ohjaavan opettajan nimi**

Johanna Hirvonen

Opinnäytetyön toimeksiantaja
Etelä-Savon ELY-keskus

DESCRIPTION

 <p style="font-size: 2em; font-weight: bold; margin: 0;">MAMK</p> <p style="margin: 0;">University of Applied Sciences</p>	<p>Date of the bachelor's thesis 2.3.2015</p>
<p>Author(s)</p> <p>Elina Manninen</p>	<p>Degree programme and option</p> <p>Degree Programme in Social Work Bachelor of Social Services</p>
<p>Name of the bachelor's thesis</p> <p>Active counselling as a tool to labour market – an effective evaluation of the youth employment in Tenho-project</p>	
<p>Abstract</p> <p>This study is an effective evaluation of the Tenho-project. The Tehno was a project managed by the South Savos Centres for Economic Development, Transport and the Enviroment project, which included three sectors; youth employment, anticipation and acquisitions. The Tenho-project was carried out in East-Savo from 2011 to 2014, but the youth project with coaching finished in December 2013.</p> <p>This study concentrates only on the youth employment sector. The youth employment sector employed two employment coordinators, one in Mikkeli and one in Savonlinna, which did the personal guidance. The other methods which were used in the Tenho-project were job search programmes, employment subsidies and job coaching. The aim of the project was to guide young people to the labour market or to studies.</p> <p>The research questions were derived from the Tenho-project targets. The research methods used were an internet survey for the young and interviews for the workers in the project. The responses rate in the internet survey was 55 youth and in addition, four worker were interviewed. On the basis of the survey responses the routes of the young within the project were modelled.</p> <p>In this thesis one of the most important outcomes was that between the Savonlinna and Mikkeli areas there were differences in the spent in the project and in the methods used most. The youngster entered the project from the TE-offices. Subsidized employment was the most effective tool. From the project the youngsters moved into work, work experiment, study, rehalibilitative work experience, apprenticeship training or subsidized employment. Furthermore, some youngster were guided from the project also back to the TE-offices, the Labour Service Centres, the Olkkari, health care, studies or mental health care. The young need and also consider important to get face to face services on the employment services.</p>	

Subject headings, (keywords)	
the Tenho-project, an effective evaluation, the youth unemployment, the job coaching, job search programme, employment subsidy, preventive social exclusion, guidance	
Pages 49+13	Language Finnis
Remarks, notes on appendices	
Tutor Johanna Hirvonen	Bachelor's thesis assigned by South Savos Centres for Economic Development, Transport the Enviroment

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.
2	TENHO-HANKE	2
3	TYÖVOIMA- JA SOSIAALIPOLITIikka	4
3.1	Nuorisotyöttömyys	4
3.2	Aktivointipolitiikka osana työvoimapolitiikkaa	7
3.2.1	Aktivointipolitiikka työttömyyden ehkäisyssä	7
3.2.2	Aktivointipolitiikan kehitys Suomessa	9
3.2.3	Aktivointipolitiikka sosiaalipolitiikan rinnalla	9
3.3	Sosiaalipolitiikan keinoilla aktivointiin	11
3.4	Työllistämisen toimenpiteet	12
4	OHJAUS	13
5	SYRJÄYTYMINEN	15
6	ETIIKKA OSANA OHJAUSTYÖTÄ	17
7	VAIKUTTAUVUUDEN ARVIOINTI	18
8	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	20
8.1	Tutkimuskysymykset	20
8.2	Tutkimusmenetelmät, aineisto ja analyysi	21
8.3	Tutkimuksen aikataulu, tutkimusluvut ja etiikka	26
9	TUTKIMUSTULOKSET	27
9.1	Vastaajien taustaa	27
9.2	Vastaajien hankkeeseen osallistuminen	28
9.3	Vastaajien tämän hetkinen elämäntilanne	31
9.4	Vastaajien näkemys hankkeen vaikutuksesta heidän elämäänsä	34
9.5	Nuorten polkujen mallinnus	37
10	KEHITYSIDEOITA	38
10.1	Hankkeessa onnistuneita asioita	38
10.2	Hankkeesta kehitettäväksi jääneitä asioita	39
10.3	Tulevaisuuden haasteita	41
11	JOHTOPÄÄTÖKSET	44

LÄHTEET	47
---------------	----

LIITTEET

- 1 Työntekijöiden haastattelun kysymykset
- 2 Nuorten kyselytutkimuksen kysymykset

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö on vaikuttavuusarviointi Etelä-Savon ELY-keskuksen Tenho-hankkeen (Työllisyyden, ennakoinnin, nuorten työllisyyden, hankinnan ja osaamisen kehittämisen-hanke) nuorten osuudesta. Arvioinnin tekeminen on kirjattu hankkeen projektisuunnitelmaan. Työssä kootaan yhteen, mitä Tenho-hankkeen aikana on tehty ja miten hanke on vaikuttanut nuoriin jotka hankkeeseen osallistuivat. Lisäksi tutkimuksessa on haastattelujen pohjalta analysoitu hankkeessa työskennelleiden näkemyksiä hankkeen toimivista ja kehitettävistä osa-alueista. Tutkimuksen perusteella on mallinnettu nuorten polkuja hankkeessa TE-palveluiden käytettäväksi Tenhosta saatujen kokemusten pohjalta. Tutkimustuloksia hyödynnetään tulevaisuudessa TE-palveluissa pohdittaessa palveluiden tuottamistapoja. Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat Tenho-hanke, vaikuttavuusarviointi, nuorisotyöttömyys, työhönvalmennus, työnhakuvalmennus, syrjäytymisen ehkäisy, ohjaus.

Tenho-hankkeen tarkoituksena on ollut kehittää uusia toimintamalleja TE-palveluille nuorten työllisyyden ja koulutuksen edistämiseksi sekä syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Tutkimuksen tavoitteet ovat määräytyneet pitkälti hankkeen ennalta asetettujen tavoitteiden täyttymisen arvioimisena.

Olen ammatillisesti kiinnostunut työllisyyspalveluista ja nuorten kanssa työskentelemisestä, joten opinnäytetyön aihe oli mielenkiintoinen ja kehitti omaa ammattitaitoani. Olen työskennellyt aiemmin Mikkelin kaupungin työpajoilla työvalmentajana. Työpajoille tuli hankkeen kautta joitakin nuoria ohjattavakseni. Työelämäkokemusten kautta minulla oli kosketuspintaa asiaan ja tämä edesauttoi tutkimuksen jäsentämisessä, tutkimustulosten analysoinnissa sekä kehitysehdotusten tekemisessä.

Etelä-Savon ELY-keskus oli työn tilaajana tärkeä tukija. Kesän 2014 aikana kirjoitettiin teoreettinen pohja tutkimukselle ja valmisteltiin haastattelukysymysten runko työntekijöille sekä kysely nuorille. Elokuussa tehtiin haastattelut, sekä lähetettiin nuorten kysely TE-palveluiden välityksellä nuorille. ELY-keskukselta rinnalla kulki hankkeen projektipäällikkö, jonka kanssa käytiin läpi tärkeimpiä tutkimuskysymyksiä ja luotiin pohja nuorten kyselylle. Oli tärkeää, että

tutkimuskysymykset vastasivat myös ELY-keskuksen tarpeisiin, koska työ oli osa hankkeen loppuarviointia. Tämä loi raamit tutkimukselle.

Viime vuosina nuorisotyöttömyyteen on kiinnitetty paljon huomiota sekä politiikassa että eri medioissa. Vuoden 2013 alusta voimaan tullut Nuorisotakuu on haastanut yhteiskunnan toimielimiä vastaamaan nopeasti nuorten työttömyyteen. Sosiaalialan työssä nuorten työllistymisen edistämiseen pyrkiminen on yksi tärkeimmistä osa-alueista, kun puhutaan itsenäisyydestä, syrjäytymisen ehkäisystä sekä kansantaloudesta nyt ja tulevaisuudessa.

2 TENHO-HANKE

Tenho-hanke on ollut Etelä-Savon ELY-keskuksen hallinnoima ja toteuttama. Hanke käynnistyi vuonna 2011 ja päättyi vuoden 2014 lopussa. Sen sisällä on ollut kolme alahanketta; nuoret, ennakointi ja hankinnat. Tämä tutkimus koskee hankkeen nuorten osiota. Hanketta on rahoittanut Euroopan Sosiaalirahasto ja Etelä-Savon ELY-keskus. (Tenho-hankkeen projektisuunnitelma 2007, 1–3.)

Hankkeessa on työskennellyt nuorten osuudessa kaksi työvoimaohjaajaa, toinen Mikkelissä ja toinen Savonlinnassa. Lisäksi hankkeessa on työskennellyt ennakoinnin osa-alueella kaksi ennakointiasiantuntijaa, hankintojen osa-alueella yksi hankinta-asiantuntija ja hallinnossa projektipäällikkö sekä hankeassistentti. Hankkeen tavoitteena on ollut kehittää Etelä-Savon työvoimapolitiikan palvelukokonaisuutta. (Koponen 2014.) Työssä käytän käsitettä hanke, joka tarkoittaa jatkossa nuorten osiota hankkeesta.

Hankkeen nuorten osiossa on ostettu työhönvalmennuspalveluja eri toimijoilta, jotka ovat kilpailutuksen kautta valikoituneet palveluiden tarjoajiksi. Työvoimaohjaajien työpanos on jakautunut niin, että toinen on vastannut Mikkelin ja Pieksämäen alueista ja toisen vastuulla on ollut Savonlinnan ja Juvan alueet. Alueilla on ollut hieman erilaisia toimintatapoja; esimerkiksi Savonlinnassa on järjestetty aamukahveja nuorille. Nuorten ohjaus hankkeessa on päättynyt joulukuussa 2013, jonka jälkeen heidät on ohjattu muiden palveluiden piiriin. Mikkelissä työvoimaohjaajan työsuhde on päättynyt lokakuussa 2013 ja Savonlinnassa joulukuussa 2013. Hankkeen nuorten

osio on jatkunut vuoden 2014 loppuun ilman asiakkaiden henkilökohtaista ohjausta. (Koponen 2014.)

Nuorten osion lähtökohtana on ollut nuorten työttömyyden ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Nuorten osuus on rajattu etelä-savolaisiin nuoriin, alle 30-vuotiaisiin, työttömiin. Nuorten osion tarkoituksena on ollut löytää uusia toimivia toimintamalleja työllisyyden hoitoon. Hankkeen kautta on annettu tukea ja ohjausta sopivan reitin löytymiseksi tulevaisuudessa koulutukseen tai työelämään. Yhtenä tavoitteena on ollut myös kehittää TE-palveluiden ohjaustyötä. Henkilökohtaista apua on annettu esimerkiksi työpaikan tai työkokeilupaikan etsimiseen ja hankintaan, sekä opiskelun suunnitteluun ja siihen hakemiseen. Myös työelämätaitojen kehittäminen on ollut yhtenä painopisteenä. Nuorten osiosta on pyritty tekemään matalan kynnyksen paikka nuorille. (Tenho-hankkeen projektisuunnitelma 2013, 1–7.)

Nuorten osion tavoitteina on ollut vaikuttaa ohjauksella nuorten arvoihin ja motivaatioon työtä ja koulutusta kohtaan. Työhönvalmennuksen tavoitteena on ollut ohjata noin 50 nuorta vuosittain ja tämä tavoite on toteutunut. Lisäksi tulokseksi on asetettu nuorten työttömyyden väheneminen 30 prosentilla Etelä-Savon alueella. (Tenho-hankkeen projektisuunnitelma 2013, 7.) Tätä tavoitetta olisi vaikea arvioida pelkkien tilastojen osalta, koska ei pystytä todentamaan yksittäisen hankkeen vaikutusta koko maakunnan työllisyystilanteeseen.

Tähän tavoitteeseen ei kuitenkaan ole päästy, koska yhteiskunnan yleinen työllisyystilanne on huonontunut hankkeen aikana entisestään. Vuonna 2012 on Etelä-Savossa ollut 15–24 vuotiaita nuoria työttömiä keskimäärin 16 prosenttia. Vuonna 2013 tämän ikäluokan työttömyys on kohonnut 17,2 prosenttiin. Viimeisin luku, vuodelta 2014, kertoo, että nuorten työttömyys kasvanut jo 19,1 prosenttiin. Etenkin nuorten työttömien miesten määrä on kasvanut taantumana seurauksena. (Etelä-Savo Ennakoi 2015.)

Laadullisina tavoitteina on pidetty nuorten elämänhallinnan vakiinnuttamista ja nuorisotakuun laadukasta toteuttamista. Keskeisenä tavoitteena on pidetty nuoren kiinnittymistä koulutukseen tai työhön. Tavoitteena on ollut arjenhallinnan lisääntyminen ja elämäntaitojen vahvistaminen. Keinona on nähty moniammatillisen yhteistoimijaverkoston tuki. Työhönvalmennuksen mallintaminen on ollut yhtenä

tavoitteena ja tämä on toteutettu Tenhon ja Savonlinnan alueella toimineen Kanava-hankkeen kanssa yhteistyönä. (Tenho-hankkeen projektisuunnitelma 2013, 8; Koponen 2014.)

Kestävän kehityksen tavoitteena on nähty olevan nuoren motivoituminen aktiiviseksi työntekijäksi ja -hakijaksi, työn, koulutuksen ja harjoitteluvaihtoehtojen kautta. Samalla nuori myös parantaa omaa taloudellista asemaansa ja toimeentuloaan. Nuorelle siirtyy hyvinvointiyhteiskunnan arvo- ja normirakenteita, joiden avulla pystytään vaikuttamaan hänen asenteisiinsa. Myös marginaalissa elävien nuorten väheneminen ja ohjautuminen yhteiskunnan jäsenyyden piiriin on asetettu tavoitteeksi. Taloudellisen, psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kasvun kautta nuori osallistuu yhteiskunnan toimintaan ja huolehtii omalta osaltaan asuin- ja elinympäristöstään. (Tenho-hankkeen projektisuunnitelma 2013, 8–9.)

Hanke on tavoittanut yhteensä noin 470 asiakasta, jotka ovat osallistuneet johonkin hankkeen alaiseen toimintaan. Hankkeessa on ostettu palveluita Savosetilta, Savon Taitajat Oy:ltä, Anakomilta sekä Spring Houselta. Työhönvalmennuspalveluita on järjestetty Juvalla, Joroisissa, Pieksämäellä, Mikkelissä ja Savonlinnan alueella. Hankkeessa on käytetty palkkatukeen 361 000 euroa. Palkkatukea on saanut 76 nuorta. Hankkeessa on järjestetty 10 työnhakukoulutusta vuosina 2011–2013. Lisäksi syksyllä 2014 on järjestetty vielä 6 työnhakuvalmennusta, joihin osallistujat eivät ole olleet tämän tutkimuksen kohteina. (Koponen 2014.)

3 TYÖVOIMA- JA SOSIAALIPOLITIikka

3.1 Nuorisotyöttömyys

Työvoimapolitiikka määrittelee työttömyyden valtion ja kansalaisen väliseksi suhteeksi, jonka osapuolena ilman työtä jäänyt kansalainen on päätoiminen työnhakija (Saari 2009, 284). Nuorisotyöttömyys määritellään useissa tilastoissa alle 25-vuotiaiden työttömyytenä, mutta nuorisotakuu koskee myös alle 30-vuotiaita vasta valmistuneita työttömiä. (Nuorisotakuu 2014). Myös Tenho-hanke on rajautunut alle 30-vuotiaisiin työttömiin nuoriin (Tenho-hankkeen projektisuunnitelma 2013, 6).

Nuorten työttömyys alkoi kasvaa taantumana seurauksena vuoden 2008 syksyllä. Ennen taantumaa nuoria oli keskimäärin 21 000 työtöntä per kuukausi. Nuorisotyöttömyys kävi huipussaan vuonna 2009, jolloin työttömiä nuoria oli keskimäärin 33 753 per kuukausi. Vuoden 2010 kesäkuussa kasvu taittui ja loppuvuoden aikana työttömien nuorten määrä väheni jonkun verran edellisvuoteen nähden. Keskimäärin työttömiä nuoria oli 33 256 per kuukausi. Vuoden 2011 aikana työttömyys kääntyi laskuun ja työttömiä nuoria oli keskimäärin 29 235 kuukaudessa, mutta tilastojen valossa nuorten työttömyys oli kääntynyt nousuun vuoden 2012 aikana. (Nuorten yhteiskuntatakuu 2013, 15.)

Suomessa on hyvin vahva koulutuskulttuuri. Suuri osa peruskoulun päättävistä nuorista jatkaa opiskelua ammatillisessa koulutuksessa tai lukiossa. Tämä heijastuu nuorimpien työllisyystilastoihin siten, että Suomessa on suhteellisen vähän nuoria työelämässä. Tällöin työllisyystilastoihin peilatut työttömyystilastot näyttävät myös suuremmilta. (Tuppurainen 2009, 9–10.)

Kelan tutkimusosaston johtava tutkija Ulla Hämäläinen on esitellyt 28.11.2012 Rovaniemellä nuorisotyöttömyyttä Suomessa ja muualla Euroopassa. Tuolloin Suomessa nuorisotyöttömyys on ollut 19,9 %, kun vastaavat luvut ovat olleet esimerkiksi Espanjassa 48,9 %, Kreikassa 49,3 % ja Italiassa 30,5 %. Pohjoismaista Ruotsissa nuorisotyöttömyys on ollut 22,8 %, kun taas Tanskassa vain 14,3 %. Kuitenkin Hämäläisen mukaan tilastot muodostuvat siten, että täysipäiväisesti opiskelevat, jotka ovat työnhakijoina, luetaan myös työttömiksi. Näin ollen koko 2000-luvun ajan puolet työttömiksi luetuista nuorista on tosiasiassa samanaikaisesti opiskelijoita. (Hämäläinen 2012.)

Tilastojen mukaan suomalaisista 15–19-vuotiaiden nuorten ikäryhmästä yli 92 % opiskelee. Tämä on Pohjoismaiden korkein luku. Esimerkiksi Norjassa vastaava luku on 82 % ja Ruotsissa noin 89 % tämän ikäisistä nuorista on koulutuksessa. Suomessa niistä nuorista, jotka eivät ole koulutuksessa on noin 3 prosenttia töissä, kolme prosenttia työvoiman ulkopuolella ja alle kolme prosenttia työttömänä tässä ikäluokassa. Norjassa taas nuorten työllisyys on huomattavasti korkeampaa kuin Suomessa. Siellä työssä on 15 prosenttia näistä nuorista, eikä työttömiä ole. Muissakin Pohjoismaissa työllisyys on nuorten osalla suurempaa kuin Suomessa, mutta todelliset työttömyyslu-

vut näyttäisivät olevan samaa tasoa. Vain Islannissa on työttömänä vain noin viisi prosenttia nuorista. (Hämäläinen 2012.)

Suomessa myös 20–24-vuotiaiden osalta opiskelu on keskimääräistä yleisempää moiniin Euroopan maihin verrattuna; hieman yli 50 % tämänkin ikäryhmän nuorista opiskelee. Tanskassa ja Islannissa opiskellaan hiukan enemmän kuin Suomessa tässä ikäluokassa. Työttömyysluvut pysyvät kuitenkin edelleen hyvin samankaltaisina Pohjoismaiden välillä, lukuun ottamatta Norjaa, jossa luvut ovat pienempiä. Nuorten työttömyys on yleisintä 19–21-vuotiaana. Nuorisotyöttömyydelle on kuitenkin ominaista lyhytkestoisuus verrattuna aikuisten työttömyyteen. Nuorten työttömyyteen vaikuttaa myös suurten virtojen samanaikaiset valmistumiset ja sitä kautta siirtymiset työelämään. Tämä näkyy tilastoissa niin, että 15–19-vuotiaiden työttömien työttömyysjaksot ovat alle puolen vuoden pituisia ja 20–24-vuotiaidenkin työttömyysjaksoista noin puolet ovat alle puolen vuoden pituisia. Noin kolmella prosentilla tämän ikäluokan nuorista työttömyys jatkuu yli puoli vuotta. (Hämäläinen 2012.)

Nuorimpien, alle 20-vuotiaiden työttömien kohdalla puhutaan usein joko keskeytyneestä tai kokonaan puuttuvasta koulutuksesta. Näiden nuorten työllistyminen on kaikista haastavinta. Toinen ryhmä tämän ikäluokan työttömissä on juuri ammattiin valmistuneet nuoret, joilta puuttuu työkokemus tai joilla sitä on hyvin vähän. Tässä vaiheessa nuoret ovat yleensä 20–24 ikävuoden väliltä ja alkavat etsiä pysyvämpää sijaa työelämässä. Näiden nuorten työllistyminen on todennäköisempää ja usein työttömyysjaksot ovat myös suhteessa lyhempiä vanhempiin työttömiin verrattaessa. Kuitenkin työjaksot voivat olla repaleisempia. Taantumana aikana taloussuhdanteiden vaihtelu näkyy voimakkaammin nuorten kohdalla, suhteessa muuhun väestöön suurempana työttömyytenä. Vastaavasti noususuhdanteen aikaan nuorten työllisyys vahvistuu nopeasti. (Tuppurainen 2009, 9–10.)

Etelä-Savossa on tutkittu valmistuneiden työllistymistä. Vuonna 2013 ja elokuuhun 2014 mennessä valmistuneista, Etelä-Savossa asuvista, oli syyskuussa 2014 rekisteröitynyt työnhakijoiksi 34 %. Työttöminä heistä oli 18 %. Eri alojen välillä oli myös eroja työllistymiseen. Sosiaali- ja terveystieteille valmistuneilla oli paras työllisyystilanne, heistä työttömänä syyskuussa 2014 oli 12 %. Eniten työnhakijoiksi oli jäänyt kulttuuri- ja luonnontieteiden aloilta valmistuneista. Myös liiketalouden ja hallinnon aloilta valmistuneiden työllisyystilanne oli tilastojen mukaan heikko. Etelä-Savon yleinen

työttömyysaste oli tuohon aikaan 12,5 prosenttia. Vastaavaa tutkimusta on Etelä-Savossa tehty myös vuosina 2011 ja 2012 valmistuneille. Heidän työllisyystilannettaan on vertailtu kolmena eri ajanjaksona. Aiemman tutkimuksen perusteella valmistumisesta kulunut aika ja työkokemuksen karttuminen parantavat työllistymisen edellytyksiä valmistuvien kohdalla. Monet valmistuneet myös jatkavat jatko-opintoihin. (Pulkinen, Eeva 2014.)

Nuorten työttömyyteen pyritään vastaamaan mahdollisimman nopeasti, koska nuorena koetut työttömyysjaksot näyttäisivät vaikuttavan pitkäaikaisesti henkilön työuraan. Pitkäaikainen työttömyys rappeuttaa nuorella olemassa olevaa osaamista. Lisäksi työnantajilla voi olla kielteinen suhtautuminen työttömänä olleisiin; heitä voidaan pitää automaattisesti matalatuottoisina ja nähdä työttömyys ”moraalin rapautumisena” ja ”työttömyyteen oppimisena”. Usein kuitenkin kyseessä on se, että suuri määrä nuoria valmistuu samanaikaisesti. Nämä nuoret kilpailevat työpaikoista jo työkokemusta omaavien kanssa. He jäävät helpommin ilman tarvitsemaansa työkokemusta ja työkokemuksen kautta hankittuja verkostoja, jotka auttaisivat työllistymään jatkossa. (Hämäläinen & Tuomala 2013, 6.)

Työelämän osaamisvaatimuksissa voidaan nähdä tapahtuneen muutosta pitkällä aikavälillä. Vuonna 1987 lähes 40 prosenttia työllisistä oli vaille ammatillista koulutusta, kun vuonna 2010 kouluttamattomia työllisiä oli enää 17 prosenttia. Tämä johtuu vähän tuottavien työpaikkojen vähenemisestä sekä samanaikaisesta elinkeinoelämän rakennemuutoksen etenemisestä ja työn tuottavuuden kasvusta, jolloin uusiin työpaikoihin edellytetään yhä parempaa osaamista. (Nuorten yhteiskuntatutkimus 2013, 15.)

Nuorten työttömyyteen on pyritty kansallisella tasolla puutumaan vuoden 2013 alusta voimaan astuneella nuorisotakuulla, joka on kohdennettu koskemaan jokaista alle 25-vuotiasta sekä vastavalmistuneita alle 30-vuotiaita. Nuorisotakuun pitäisi taata näille nuorille työ, työkokeilu, opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluttua työttömäksi jäämisestä. (Nuorisotakuu 2015.)

3.2 Aktivointipolitiikka osana työvoimapolitiikkaa

3.2.1 Aktivointipolitiikka työttömyyden ehkäisyssä

Työttömyyden pitkittymistä pyritään ehkäisemään aktivointipolitiikan keinoilla. Tällä tarkoitetaan sitä, että työttömäksi jäänyt työttömyysturvaa tai toimeentulotukea saava henkilö pyritään saamaan mahdollisimman nopeasti takaisin työelämään. Pyrkimyksenä on ennaltaehkäistä työikäisten pitkäaikaista sosiaaliturvan varassa elämistä ja saada heistä työssä käyviä veronmaksajia, jotka elättävät itsensä ja perheensä. Aktivointipolitiikasta puhuttaessa puhutaan siis lähinnä pyrkimyksestä edistää syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tai pitkäaikaistyöttömien työllistymistä. Aktivointipolitiikka on osa yhteiskuntapolitiikkaa, mutta kohdentuu etenkin työllisyys- ja sosiaalipolitiikan rinnalle tai niiden alle. Sillä on myös kiinteä yhteys talouspolitiikkaan. Kaiken aktivoinnin perustana on talouspoliittinen näkökulma, jossa pyritään hillitsemään sosiaaliturvamenoja. (Keskitalo & Karjalainen 2013, 7–8.)

Yksittäisen henkilön kohdalla aktivointipolitiikka tarkoittaa sitä, että henkilö on velvoitettu osallistumaan työhön tai koulutukseen saadakseen toimeentuloturvan. Aktivointipolitiikassa aktivoitavalta vaaditaan aktiivisuutta työllistymisensä edistämiseksi ja hänen tulee myös osoittaa etsivänsä aktiivisesti työtä tai opiskelupaikkaa. Työvoimahallinto voi myös velvoittaa työnhakijan osallistumaan määräämiinsä työllistymis- tai aktivointitoimiin. Näitä toimia voivat olla esimerkiksi koulutus, työharjoittelu tai palkkatuettu työ. Toimista luistaminen tai kieltäytyminen taas voivat aiheuttaa työttömälle sanktioita, kuten tuen määräaikaisen alentamisen tai sen menetyksen. Aktivointitoimia voidaan pitää työttömälle siis oikeutena tai velvollisuutena. (Keskitalo & Karjalainen 2013, 9.)

Suomalainen aktivointipolitiikka edustaa ns. pehmeämpää linjaa, jossa pyritään laajalaisemmin edistämään työttömän työllistymisedellytyksiä. Sen tarkoituksena on löytää pitkän tähtäimen ratkaisuja ja työllistää ihminen pitkäaikaisesti. Myös pitkäkestoiseen koulutukseen panostetaan. Samalla pyritään ennalta ehkäisemään syrjäytymistä ja tässä suuntauksessa aktiivisen työvoimapolitiikan rinnalla kulkee myös sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut. Suomessa tuen saannin ehdot ovat väljiä ja sanktiot ovat yleensä määräaikaisia tuen menetyksiä tai alennuksia. (Keskitalo & Karjalainen 2013, 11–13.)

Toinen aktivointipolitiikan linja on kovempi ja siitä käytetään myös nimitystä työkeskeinen lähestymistapa. Tämä suuntaus on käytössä etenkin Yhdysvalloissa. Työkeskeisessä lähestymistavassa korostuu tiukemmat tuen ehdot ja työtön on velvollinen osallistumaan työhön, koulutukseen tai muihin aktivointitoimiin. Siinä pyritään ensisi-

jaisesti etuisuusriippuvuuden torjuntaan ja työllistyminen on ensisijaista. (Keskitalo & Karjalainen 2013, 11–13.)

3.2.2 Aktivointipolitiikan kehitys Suomessa

Aktivointipolitiikassa on tapahtunut Suomessa viime vuosikymmeninä suuria muutoksia. Ennen 1990-luvun lamaa oli suomalaisiin työllisyyttä edistäviin palveluihin vaikiintunut työnvälitys, työvoimapolitiittinen koulutus ja tukityöllistäminen. Samoihin aikoihin kuntia oli velvoittanut nuorten ja pitkäaikaistyöttömyyden uhkaamien työllistämismäärä, joka kuitenkin lakkautettiin vuonna 1993. Lama aiheutti joukkotyöttömyyttä sekä lyhytaikaisten työttömyyksien muuttumista yhä useammin pitkäaikaistyöttömyydeksi, josta seurasi syrjäytymistä. Nämä seikat muuttivat sosiaalipolitiittista ajattelua ja suhtautumista työttömiin. (Julkunen 2013, 34.)

Lamavuosina, 1990-luvulla, tehtiin säästöjä leikkaamalla sosiaalietuuksia ja tiukentamalla niiden saantiehtoja. Palveluja karsittiin ja tarveharkinnanvaraisuus yleistyi. Samalla tehtiin kannustinloukku- ja aktivointiuudistuksia sekä vakuutusperiaatteen vahvistamisia. Laman jälkeen tehtiin uudistuksia myös toimeentuloturvan järjestelmiin ja verotukseen silmällä pitäen niiden kannustin ja käyttäytymisvaikutuksia. Näiden uudistusten tarkoituksena oli tehdä työn vastaanottamisesta kannattavampaa työttömyyden sijaan. Vaikka kynnyispalkkaa voitiin laskea, eivät sen tuomat hyödyt ole olleet toivotun suuruisia. (Julkunen 2013, 34.)

Lama-ajan jälkeen siirryttiin nopeasti kohti yleistä eurooppalaista työllisyys- ja sosiaalipolitiikan linjausta. Siinä pyritään korkeaan työllisyyteen talouskasvun ja kannustavuus- sekä aktivointipolitiikan avulla. Lamavuosina aktivointitoimenpiteitä lisättiin ja toimenpiteiden piirissä olevien määrä kaksinkertaistui. Työttömyysmenojen kasvu pienensi aktiivitoimenpiteiden osuutta työttömyysmenoista lähes 20 prosenttia vuosien 1990 ja 1995 välillä. Kuntiin ja valtiolle tukityöllistämistä vähennettiin ja alettiin panostaa avoimille työmarkkinoille työllistymiseen suuntautuvaan, aktiiviseen hakemiseen. Tähän panostettiin lisäämällä työhallinnon kapasiteettia sekä työnhakukurssitusta ja yksilöllistä ohjaamista. (Julkunen 2013, 35.)

3.2.3 Aktivointipolitiikka sosiaalipolitiikan rinnalla

Aktivointipolitiikka on tullut myös sosiaalipolitiikan kentälle. Sen tavoitteena on edistää sosiaalitoimen asiakkaiden työelämäkelpoisuutta ja pyrkiä siirtämään heitä sosiaalietuuksien sijasta palkkatyöhön. Tämä on osa yhteiskuntapoliittista linjausta, jolla pyritään ennaltaehkäisemään syrjäytymistä ja edistämään osallisuutta. (Julkunen 2013, 35–36; Raunio 2004, 219–224.)

Aktivointipolitiikkaa sosiaalipolitiikassa pidetään viranomaisten näkökulmasta keinona estää passiivista sosiaaliturvalla elämistä ja syrjäytymistä yhteiskunnan normaaleista toimista. Tänä päivänä ajatellaan, ettei kansalaisilla voi olla ainoastaan oikeutta sosiaaliturvaan, vaan heillä on myös velvollisuus toimia yhteiskunnan aktiivisina jäseninä. Työllisyys ja osallisuus edistävät yhteiskuntaan kuulumista ja itsenäiseen toimeentuloon pyrkimistä. Heidän tulevaisuuteensa panostetaan pyrkimällä ylläpitämään sekä lisäämään työttömien taitoja ja pätevyyttä. (Julkunen 2013, 35–36; Raunio 2004, 219–224.)

Useimpien pitkäaikaistyöttömien ja syrjäytyneiden toimeentulon lähteinä ovat työmarkkina- ja/tai toimeentulotuki (Julkunen 2013, 35). Nämä takaavat ainoastaan perus- ja vähimmäistoimeentulon työttömille. Tämä näkyy myös yhteiskunnallisen aseman heikkenemisenä ja köyhyden lisääntymisenä. Sosiaali-indikaattoreista ilmenee, että pienituloisimmalla kymmenyksellä, 30 vuotta täyttäneistä miehistä on 2,4-kertainen kuolleisuus suurituloisimpiin. Naisilla vastaava luku on 1,7. (Vaarama 2011, 17–18.)

Toimeentulotuen perusosan taso on jäänyt kuluneiden 20 vuoden aikana 40 % ansiokehityksen tasosta ja väestön köyhyysaste on noussut 13 %, joka on korkeimmillaan sitten 1970-luvun alun. Lapsiperheiden osalta köyhyysluvut ovat jo 1970-luvun alun tasolla. Toimeentulotuen piiriin kuuluvien määrä on noussut 60 000 henkilöllä vuodesta 1990 vuoteen 2009 ja siitä on tullut osalle pysyvä tulonlähde tilapäisen avun sijaan. Alkoholikuolleisuus on lähes kaksinkertaistunut hintojen laskun ja alkoholiverotuksen keventymisen seurauksena vuodesta 1997. Mielenterveyspalveluiden käyttö on nelinkertaistunut samalla aika välillä. (Vaarama 2011, 17–18.)

Kahdeksan prosenttia tytöistä ja 12 prosenttia pojista jäävät koulupudokkaiksi. Lasten sijoitukset kodin ulkopuolelle ovat lähes kaksinkertaistuneet 1990-luvun alun jälkeen ja kiireellisiä huostaanottoja tehdään koko ajan enemmän. Näiden tilastojen valossa,

aktiivisella sosiaali- ja työvoimapolitiikalla on tärkeä tehtävä ennaltaehkäistäessä ongelmien syntymistä ja väestön köyhtymistä. (Vaarama 2011, 17–18.)

Perustoimeentulon takaavia etuuksia on sidottu vastikkeisiin ja sanktioihin viime vuosikymmeninä. Mikäli henkilö ei sitoudu työttömän aktiivisen työnhaun velvollisuuksiin, voidaan työmarkkina- tai toimeentulotuki voidaan lakkauttaa tai pienentää. Sosiaalitoimi ja työvoimahallinto ovat entistä sitoutuneempia toimimaan yhdessä aktiivisuuden edistämiseksi. Sosiaalitoimen keinoja työttömien aktivoitumisen edistämiseksi ovat aktivointisuunnitelma sekä kuntouttava työtoiminta. (Julkunen 2013, 35–36.)

3.3 Sosiaalipolitiikan keinoilla aktivointiin

Aktiivinen sosiaalipolitiikka mielletään Suomessa ristiriitaiseksi. Suomessa on perustuslaissa taattu oikeus perustoimeentuloon työttömyyden tai työkyvyttömyyden aikana. Kuitenkin aktiivinen sosiaalipolitiikka on tuonut tähän uuden juonteen tuomalla vaatimuksen vastikkeellisuudesta. Työttömän on osallistuttava toimenpiteisiin ja osoitettava olevansa aktiivinen työnhakija. Tämä voidaan kokea puuttumisena työttömän sosiaalisiin oikeuksiin ja itsemääräämisoikeuteen. (Karjalainen 2011, 234–236.)

Aktivointisuunnitelmaa voidaan pitää myös yhteiskunnan lupauksena työttömälle. Siihen voidaan kirjata kuntouttavan työtoiminnan tai muun toimenpiteen lisäksi myös muita tukevia palveluita, kuten sosiaali- ja terveystalvueluita sekä kuntoutus- ja koulutuspalveluita. Koska aktivointisuunnitelman nähdään olevan sopimus, pitäisi sen sitoa myös viranomaisen varmistamaan näiden palveluiden saanti. Tämä kuitenkin vaatii myös työntekijöiltä vahvaa osaamista ja asiantuntemusta tarvittavista palveluista ja niiden saamisen mahdollisuuksista. (Karjalainen 2011, 234–236.)

Sosiaalietuuksien osalta muutoksia on tehty vuodesta 1994 lähtien. Tärkeimpiä nuorten hyvinvointiin vaikuttavia uudistuksia on ollut työmarkkinatuen käyttöönotto vuonna 1994, mutta se ehdollistettiin ensin alle 20-vuotiailta vuonna 1996 ja lopulta alle 25-vuotiailta 1997. Toimeentulotukeen tuli sanktiot vuonna 1996 ja työvoimapalveluja uudistettiin vuonna 1998, jolloin käyttöön tuli yksilölliset työnhakusuunnitelmat. (Julkunen 2013, 36–37.)

Aktivointipolitiikan selkein yhteys sosiaali- ja työvoimapolitiikasta puhuttaessa on nähtävissä 2000-luvulla Suomeen syntyneiden työvoimanpalvelukeskuksien kohdalla. Työvoimanpalvelukeskuksissa aktiivisen sosiaalipolitiikan ja aktiivisen työvoimapolitiikan toimet yhdistyvät saman katon alla. (Julkunen 2013, 35–36.) Myös kuntouttava työtoiminta yhdistää aktivointipolitiikan sosiaali- ja työvoimapolitiikan työkentällä. Kuntouttava työtoiminta tapahtuu sosiaalihuoltolain kautta kunnissa, mutta sen keskeisenä ajatuksena on tiivisyhteistyö TE-toimistojen kanssa. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2015.)

3.4 Työllistämisen toimenpiteet

Rosholmin ja Svarerin Tanskassa vuonna 2007 tekemän tutkimuksen mukaan vaikuttavuutta on saavutettu eniten yksityiselle sektorille tukityöllistämällä. Heidän mukaansa sillä on saatu suuria työllistymisvaikutuksia. He näkevät muiden aktivointitoimenpiteiden vaikuttavuuden perustuvan lähinnä uhkavaikutuksiin. Kuitenkin heidän mukaansa tämä uhkavaikutus kasvaa vuoden verran työttömyyden alusta. Tämän jälkeen työtön tarvitsee työttömyyden jatkuessa aktivointitoimenpiteitä ja he myös odottavat saavansa konkreettista hyötyä niistä. (Hämäläinen yms. 2009, 14–15.)

Sini Miettinen (2011) on tutkinut omassa opinnäytetyössään palkkatuetun työn merkitystä vantaalaisille nuorille. Työn lähtökohtana on ollut nuorten kokema hyöty ja merkitys palkkatuetusta työstä. Hän on käyttänyt tutkimusmenetelmänä teemahaastattelua. Tämän tutkimuksen mukaan nuoret ovat kokeneet hyötynsä palkkatuetusta työstä. Määrällisesti otanta on ollut suhteellisen kapea; haastateltuja nuoria on ollut tutkimuksessa vain viisi. Kuitenkin tämän tutkimuksen mukaan palkkatuki on hyvä aktivointitoimenpide myös Suomessa.

Tutkimusten mukaan työnhakua kiihdyttävistä tukitoimista on ollut hyötyä. Näitä toimia ovat esimerkiksi työnhakukurssit, ammatinvalinnanohjaus, monitorointi ja sanktiot. Lyhyen aikavälin tarkasteluissa työvoimapolitiittisella koulutuksella ei ollut vaikutusta, mutta pitkän aikavälin tarkasteluilla koulutuksen työllisyysvaikutukset kohoavat selvästi muihin aktivointitoimenpiteisiin nähden. Tutkimusten valossa työnhakukoulutukset ovat tähän mennessä olleet suhteellisen tehottomia. (Hämäläinen 2013, 181.)

Klassisilla aktivointitoimenpiteillä kuten työvoimakoulutuksilla ja työllistämistoimilla on todettu olevan myös lukittautumisvaikutuksia. Toimenpiteiden kestäessä kuukausia eivät toimenpiteiden kohteina olevat osallistujat yleensä työllisty vapaille työmarkkinoille. Myöskään julkiselle sektorille tukityöllistämällä ei ole ollut jatkuvuutta. Sen sijaan yksityiselle sektorille tukityöllistämällä on ollut selkeitä työllistymisvaikutuksia, mutta valitettavasti myös tällä kohdalla vaikutukset jäävät liian pieniksi. (Hämäläinen 2013, 181.)

Maailmalla tehdyt aktivointia koskevat tutkimukset eivät anna yksiselitteisiä vastauksia. Vaikuttavuuteen vaikuttaa monet tekijät; aktivointitoimenpiteen tyyppi, osallistujat itse sekä myös toimenpiteiden muodostamat kokonaisuudet. Aina ei voida tietää, onko kyse toimenpiteiden nostamasta työllistymisedellytyksistä vaiko toimenpiteiden ja monitoroinnin nostamasta aktivoinnin uhkasta. Suomalaisten tutkimusten mukaan ammatillisella työvoimakoulutuksella, oppisopimuskoulutuksella sekä yksityisen sektorin tukitöillä on ollut eniten työllistymistä edistäviä vaikutuksia. (Tuomala & Hämäläinen 2008, 58–60)

Liisa Björklund ja Jaana Hallamaa (2013, 150–169) pohtivat artikkelissaan ”Miten kannustaa ihmisiä työmarkkinoille eettisesti ja kestävästi” palvelu- ja koulutusjärjestelmien ulkopuolelle syrjäytyvien nuorten aktivoimista yhteiskuntaan. Heidän mielestään aktivoimiseen tarvitaan kannustavia toimenpiteitä ja niiden edellytyksenä on ymmärrys syrjäytymisen problematiikasta. Aktivointitoimenpiteiden suurimpana ongelmana he pitävät sitä, että huomioon ei oteta aktivoitavan työttömän lähtökohtaisia edellytyksiä päästä työmarkkinoille. Edellytysten tunteminen taas lähtee siitä, että aktivoitava tunnetaan riittävän hyvin. Tällöin pystytään valitsemaan niitä kannustimia joilla asiakas pystyy etenemään ja haasteet vastaavat hänen kapasiteettiaan. Tehokkaalla ja hyvin kohdennetulla kannustamisella aktivoitavan kyvyt ja toimintavalmiudet kehittyvät ja aktivoivan tavoitteista tulee aktivoitavan omia tavoitteitaan ja päämääriä, joita hän haluaa vapaaehtoisesti hyödyntää toiminnassaan.

4 OHJAUS

Norman E. Amundson (2005, 13–14) on kirjassaan käsitellyt muutoksen dynamiikkaa. Hän käyttää pohjana Malcom Gladwellin ajatuksia, joista hän on poiminut kolme

muutoksia helpottavaa tekijää. Ensimmäisenä tekijänä hän näkee olevan vaikutusvaltaisten ihmisten. Hän on pohtinut omasta elämämpiiristään vaikutusvaltaisiksi kokemiin ihmisiä ja ominaisuuksia, sekä sitä mikä tekee heistä vaikutusvaltaisia. Hänen mukaansa heille on yhteistä se, että he ovat lämpimiä ja välittäviä, heillä on runsaasti tietoa. He ovat päteviä, rohkeita ja halukkaita tarjoamaan apuaan ammattiroolinsa ulkopuolellakin. He kuuntelevat ja neuvovat vasta kuunneltuaan, ovat kärsivällisiä, pitkäjänteisiä ja ponnistelevat enemmän kuin on välttämätöntä, selittävät prosessin jokaisen vaiheen selkeästi, eivätkä pelkää myöntää erehtymistään. He eivät pidä itseään parempina eivätkä myöskään toimi kuten olisivat parempia. He ovat reiluja ja rehellisiä sekä aidosti kiinnostuneita toisten tekemisistä. He haluavat auttaa muita ja saavat autettavansa tuntemaan, että näiden tarpeet ovat tärkeitä.

Amundsonin (2005, 13–14) mukaan pelkkä ammattiasema ei takaa vaikutusvaltaisuutta. Se vaatii hänen mielestään myös tietynlaisia ihmissuhdetaitoja sekä henkilökohtaisia ominaisuuksia. Työrooli ja sen tuoma vastuu voivat toki olla hyödyksi, mutta rooli täydentyy vaikutusvaltaiseksi vasta henkilökohtaisten ominaisuuksien, taitojen ja arvojen kautta.

Toisena edistävänä asiana Amundson pitää tärkeitä, mieleen jääviä ja muutosta tuottavia kokemuksia. Tämän hän ymmärtää niin, että tiedon omaksumiseksi tarvitaan myös fyysistä toimintaa ja metaforia, pelkän informaation jakamisen lisäksi, jotta tieto jäisi mieleen paremmin. Hän kritisoi kielellisen vuorovaikutuksen käyttöä oppimisen apuna, kun ihmisille parhaiten jää muistiin visuaalinen ja motorinen toiminta. Jotta tällaisella oppimisella olisi ohjattavan mieleen jäävää ja muutosta tuottavaa voimaa, tulisi sillä olla myös henkilökohtaista merkitystä, eikä vain hovin vuoksi tehtyä. Tehtävien tulisi myös liittyä asiakasta itseään huolestuttavaan asiaan läheisesti. (Amundson 2005, 14.)

Kolmantena asiana Amundson (2005, 14–15) pitää muutoksia kontekstissa. Tällä hän tarkoittaa sitä, että vaihtelevat elämäntilanteet ja elinolot voivat tehdä ammattilaisten kanssa tehdyt suunnitelmat turhiksi. Ohjaajan olisi siis perehdyttävä asiakkaan maailmaan ja osattava pohtia, mitkä asiat ovat realistisesti mahdollisia asiakkaalle. Amundsonin mielestä ohjauksen merkitys on nähtävä niin, että kognitiivisen ja emotionaalisen alueen lisäksi myös käyttäytymisen tasolla tapahtuu muutosta. Tämä tarkoittaa

esim. sitä, että hiljaisen asiakkaan kanssa harjoitellaan äänen käyttöä. Tai vaikkapa autetaan ihmistä hankkimaan työpaikan saannin kannalta sopiva vaatetus.

Björklundin ja Hallamaan (2013, 150–169) mielestä monien työttömien nuorten kohdalla ei ole kyse vain nuoruudesta johtuvasta ikäkriisistä, vaan kyse on syvemmästä vaikeudesta löytää suuntaa omalle elämälleen ja motivoiville asioille sekä ongelmista itsestä huolehtimisessa. Nämä nuoret tietävät, mikä heille olisi parasta, mutta heillä ei ole voimavaroja paremman tulevaisuuden tavoitteiden eteenpäin viemiseksi. Heiltä puuttuu kokemus omasta arvokkuudestaan ihmisinä, joilla on merkityksellinen tulevaisuus edessä. Heidän elämänsä on lyhytjänteistä ja perustuu lyhytaikaisten mielihajujen tyydyttämiseen.

Björklund ja Hallamaa (2013, 150–169) ovat sitä mieltä, että näihin nuoriin pystyy vaikuttamaan luomalla luottamuksellisen yhteyden heihin ja kohtaamalla heidät arvoitavasti. Jotta näiden nuorten kanssa päästäisiin eteenpäin, tarvitaan vahvaa luottamuksellista aikuisuutta ja kiinnittymisen mahdollisuutta aikuiseen. Asioita hoidetaan yhdessä niin pitkään kun nuori sitä tarvitsee ja vahvistetaan hänen itseluottamustaan. Tätä kautta nuori löytää pikku hiljaa omat intressinsä ja pystyy toimimaan yhteiskunnan jäsenenä. Tämä vaatii kuitenkin uudenlaista työtettä, jossa asiakasta kuullaan ja hänet nähdään kokonaisvaltaisesti. Lähtökohtaisesti aktivoitavan tulisi tuntea itsensä toimijaksi, objekti näkökulman sijaan. Tähän tarvitaan siis henkilökohtaista ohjausta.

5 SYRJÄYTYMINEN

Miksi nuorten työttömyyteen pyritään vaikuttamaan nopeasti? Nuoren jäädessä työn ja koulutuksen ulkopuolelle seurauksena on usein sosiaalisia ja psyykkisiä ongelmia, esimerkiksi asunnottomuutta, rikoksia, päihde- ja mielenterveysongelmia. Nämä ovat vakavia yhteiskunnallisia ongelmia ja joiden seuraukset ovat pitkäkestoisia. Ongelmiin puuttuminen on vaikeaa, sillä usein nämä nuoret ovat myös ajautuneet aktivointitoimien ulkopuolelle. (Nuorten yhteiskuntatakuu 2013, 7.)

Syrjäytyminen on ollut 2000-luvulla voimakkaasti esillä yhteiskunnassa. Poliitikassa nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn on satsattu esim. vuoden 2013 alusta voimaan tullella Nuorisotakuulla. Keskustelu syrjäytymisestä on pyörinyt hyvin pitkälti työttö-

myyden, koulun keskeyttämisen ja ylisukupolvisen huono-osaisuuden ympärillä. (Komonen 2013, 15.)

Euroopassa syrjäytymiskeskustelu alkoi 1960-luvulla Ranskassa, mutta tuli Pohjoismaihin vasta 1970-luvun alkupuolella Ruotsin kautta. Ruotsissa keskustelu lähti työmarkkinatutkimusten kautta, jossa sillä viitattiin työmarkkinoiden ulkopuolella ajautumiseen. Ruotsalaisista keskusteluista käsite tuli hyvin nopeasti Suomen yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun. Ruotsissa käsitteenä käytettiin *utslagning*-nimitystä, joka muuttui suomen kieleen *uloslyöntinä*. Se kuitenkin kääntyi hyvin nopeasti syrjäytymisen-termiksi ja sai samalla työmarkkinoilta ulosajautumisen lisäksi muita määritelmiä. (Komonen 2013, 17–18.)

Syrjäytymistä on tarkasteltu lähinnä yhteiskunnan, sosiaalisten ryhmien sekä yksilön näkökulmista. Vaikka tarkastelunäkökulmat poikkeavat toisistaan on niille yhteistä, että syrjäytymistä pidetään negatiivisena ja ei-toivottuna ilmiönä. Yhteiskunnallisessa näkökulmassa syrjäytymistä pidetään lähinnä ihmisten taloudellisena eriarvoistumisena ja keskustelu kulminoituu köyhyyden ympärille. Tällöin syrjäytyminen nähdään lähinnä rahan puutteesta johtuvasta kyvyttömyydestä tai mahdollisuuksien kaventumisesta osallistua yhteiskunnan toimintaan, sen normaalin ja standardisoitujen odotusten edellyttämällä tavalla. Tätä pyritään ennaltaehkäisemään yhteiskunnan tulonsiirroilla ja toimenpiteillä. (Järvinen & Janhukainen 2001, 127–129.)

Sosiaalisten ryhmien kohdalla syrjäytymistä lähestytään eri ihmisryhmien kohdalla. Syrjäytymisen kriteerinä pidetään tällöin sosiaalihuollon asiakaskontaktia. Tällaisia asiakasryhmiä voivat olla pitkäaikaistyöttömät tai päihdeongelmaiset. Yksilötasolla syrjäytymistä voidaan lähteä tarkastelemaan sosiaalisesti sopeutumattomien kohdalta. (Järvinen & Janhukainen 2001, 127–129.)

Syrjäytymisellä on sekä inhimillinen että kansantaloudellinen ulottuvuus. Nämä ovat ns. inhimillisiä seurauksia. Kansantalouden osalta voidaan puhua suorista ja välillisistä kustannuksista. Yhden yhteiskunnasta syrjäytyneen kustannukset 40 vuoden ajalta perustoimeentulon osalta kohoavat 750 000 euroon. Tähän summaan ei sisälly muita mahdollisia sosiaalietuuksia tai syrjäytymisen kustannuksia, eikä yhteiskunnan menettämiä verotuloja ja työn tuottamaa arvonlisää. Nuorten syrjäytyminen vaikuttaa myös

kansantalouden osalta työvoiman saatavuuteen ja työurien pituuteen. (Nuorten yhteiskuntatakuu 2013, 7.)

Ilman ammatillista koulutusta jääminen on merkittävin yksittäinen tekijä työmarkkinoilta ja yhteiskunnasta syrjäytymiseen. Nuorten yhteiskuntatakuu-raportti kertoo jokaisesta ikäluokasta ilman ammatillista koulutusta jääviä olevan noin 15 prosenttia. Suomessa on noin 110 000 20–29-vuotiasta nuorta, jotka eivät ole suorittaneet perusasteen jälkeistä tutkintoa. Miesten osuus näistä nuorista on 70 000. Syinä tähän voi olla, ettei koulutukseen ole haettu, on jääty yhteisvalinnassa ulkopuolelle tai opinnot ovat keskeytyneet. Vuonna 2010 valmistui uusia ylioppilaita 32 700. Heistä 60 prosenttia ei jatkanut opiskelua valmistumisvuotenaan, vaikka 77 prosenttia oli hakenut jatko-opiskelupaikkaa. (Nuorten yhteiskuntatakuu 2013, 8 & 13.)

Yhteiskunnasta syrjäytyneitä, ilman toisen asteen tutkintoa olevia nuoria, on noin 40 000. Heistä 25 000, on täysin tilastojen ulkopuolelle jääneitä. He muodostavat syrjäytyneiden niin sanotun ”nuorten kovan ytimen”, koska he eivät ole koulutuksessa, työelämässä tai edes työnhakijoina työvoimahallinnossa. Vaikka Suomen koulutusjärjestelmä on laadukas ja tehokas, kaikki nuoret eivät voi hyvin. Terveys- ja mielenterveysongelmia, jotka hidastavat tai estävät koulutukseen tai työhön siirtymisen, on paljon. (Nuorten yhteiskuntatakuu 2013, 6.)

Nuorten työttömyyttä pidetään usein yhtenä reittinä syrjäytymiseen. Tätä ei kuitenkaan pidä pitää suorana yhteytenä, vaikka pitkäaikainen nuorten työttömyys lisääkin riskiä. Valtaosa suomalaisista nuorista kouluttautuu ja haluaa päästä työelämään. Pitkäaikaisessa tarkastelussa valtaosa nuorista siirtyy jossakin vaiheessa työmarkkinoille. (Hämäläinen & Tuomala 2013, 6.)

6 ETIIKKA OSANA OHJAUSTYÖTÄ

Sosiaalityön eettisissä periaatteissa korostetaan asiakaslähtöisyyttä. Kaiken toiminnan tulee perustua siihen, että asiakkaalla on oikeus omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen missä järjestyksessä ja aikataulussa hänen asioissaan edetään. Toiminnan tulee perustua yhteistyöhön asiakkaan kanssa. Ohjaussuhteen tulee olla avoin ja luottamuksellinen, jotta syntyy mahdollisuus asiakkaan oman toimintavoiman kasvuun, eikä synny

riippuvuussuhteita. Sosiaalityössä pidetään keskeisenä muutostyön onnistumisen edellytyksenä uskoa asiakkaaseen. Se on kuitenkin haasteellista työntekijöille, jotka törmäävät haastaviin asiakastilanteisiin työssään jatkuvasti. Tämä tulee tiedostaa ja pysyttyä ohittamaan, jotta ei omalla epäuskollaan pilaa muutoksen mahdollisuutta nostamalla esiin yksipuolisesti vain asiakkaan ongelmia ja vaikeuksia. Sosiaalityön tulisi perustua voimavarakeskeisyyteen.

(Raunio 2004, 83–84.)

Puhuttaessa asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja aktivoimisesta, voi työntekijä kokea roolinsa eettisesti ristiriitaiseksi. Lainsäädäntö antaa sosiaalityöntekijälle mahdollisuuden puuttua työttömän asiakkaan itsemääräämisoikeuteen sanktioilla, mikäli asiakas ei osallistu hänelle määrättyjen velvollisuuksien hoitamiseen. Tällöin oletetaan, että työntekijä tietää asiakasta paremmin mikä hänelle on hyväksi pitkällä tähtäimellä. Kaiken kaikkiaan asiakkaalla tulisi kuitenkin olla vaihtoehtoja, joista hän voi valita itselleen sopivimman vaihtoehdon. Tämä voi asiakkaasta kuitenkin tuntua itsemääräämisoikeuden rajoittamiselta. Jotta toiminta kestäisi eettisen arvioinnin, tulisi tällaisten tilanteiden olla aidosti asiakkaan parhaaksi toimimista sekä hänen mielipiteensä huomioon ottavaa. (Raunio 2004, 86–91.)

7 VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI

Vaikuttavuuden arviointi on ollut viime vuosina paljon esillä. Jyrki Kataisen hallitus kirjasi vaikuttavuustutkimuksen lisäämisen osaksi hyvinvointipalveluiden kehittämistä hallitusohjelmaansa vuonna 2011. Sosiaalipalveluiden pääasiallisena tarkoituksena on edistää ihmisten hyvinvointia erilaisten interventoiden kautta. Tuon asiakkaan tilanteessa tapahtuvan positiivisen muutoksen tulisi olla tavoitteena jokaisen toimenpiteen kohdalla joka asiakkaan hyväksi tehdään. Tämä näkökulma toimii hyvänä pohjana vaikuttavuuden arvioinnille. Tavoitteena on mitata asiakkaan elämässä tapahtunutta positiivista muutosta intervention seurauksena. (Pohjola 2012, 9–13.)

Terveystieteiden saralla vaikuttavuuden tutkimuksella on Suomessa pidemmät perinteet, mutta sosiaalihuollon puolella tutkimus on ollut edelleen vähäistä. Yhtenä syynä voidaan pitää monimutkaisia syy- ja seurausyhteyksiä, joiden todentaminen on

usein haastavaa tai mahdotonta. Tämän taakse ei kuitenkaan voida piiloutua. Sen vuoksi tutkimusten tarpeellisuutta on lähdetty ajamaan ja se on myös kirjattu hallitusohjelmaan. (Hänninen & Junnila 2012, 11–12.)

Haastavaksi muutoksen arvioinnin tekee se, että harvoin pelkkä yksittäinen toimenpide on kokonaisuutensa takana. Muutokseen vaikuttavat voimakkaasti myös ihmisen elinympäristö, elämäntilanne ja muut vaihtelevat tekijät taustalla. Usein sosiaalityö on myös moniammatillista toimintaa asiakkaan hyväksi ja ei voida erotella millä yksittäisellä toiminnalla on vaikuttavuus saatu aikaan. Vaikuttavuus on kuitenkin tärkeä näkökulma, sillä sosiaalityö on osa julkista palvelujärjestelmää ja sen vuoksi tilivelvollinen toiminnastaan useille eri tahoille. Palveluita tuotetaan yhteiskunnan varoilla ja tämän vuoksi toiminnan tulisi olla vaikuttavaa niin asiakkaalle, toimintaorganisaatiolle, päätöksen tekijöille, kuin myös veroja maksaville kansalaisille. (Pohjola 2012, 9–13.)

Yleensä kaiken toiminnan takana on jollakin tavoin politiikka. Kun puhutaan vaikuttavuuden arvioinnista, usein arvioinnin kohteena on politiikan kautta tulleet muutokset. Näitä muutoksien kautta saatuja vaikutuksia voidaan arvioida useimmiten vasta jälkikäteen. Tämän vuoksi vaikuttavuuden arviointien tuloksia pystytään hyödyntämään vasta uusia muutoksia suunniteltaessa. (Ilmakunnas yms. 2008, 4.)

Vaikuttavuutta voidaan tarkastella useasta eri näkökulmasta. Koska toiminta on julkisella rahoituksella ylläpidettävää, kulkee mukana aina taloudellinen näkökulma. Toiminnan tulisi olla taloudellisesti tehokasta, oikean aikaista ja riittävää vaikuttavuutta saavuttavaa. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus voidaan nähdä osana taloudellista vaikuttavuutta, mutta myös esim. työvoiman saatavuutena, palveluiden tarpeiden mukaisena kohdentamisena tai muun yhteiskuntaan vaikuttavan tekijän kautta. Asiakkaan kohdalta vaikuttavuus nähdään hänen tarpeisiinsa vastaamisena ja asiakastyytyväisyytenä. Lisäksi vaikuttavuutta voidaan tutkia myös työntekijöiden näkökulmasta, heidän näkemyksensä kautta laadun, hyvien käytäntöjen ja hyödyllisyyden näkökulmista. Vaikuttavuuden hallitseminen kuitenkin edellyttää tutkimusta ja ilmiöiden taustalla olevien yhtälöiden huolellista ja tietoista analysointia. Tutkimusta itsessään voidaan kuitenkin tehdä sekä kvalitatiivisen, että kvantitatiivisen tutkimuksen kautta. (Pohjola 2012, 10–11.)

Sosiaalialan kehittämisen esteenä pidetään usein tutkimustiedon vähäisyyttä. Työmenetelmistä ja niiden vaikuttavuudesta ei ole riittävästi tutkimustietoa ja olemassa oleva tieto, ei tavoita työntekijöitä. Resurssien niukkuuden vuoksi, tulisi pyrkiä tuottamaan entistä enemmän tietoa vaikuttavuudesta eri menettelytapojen välillä, jotta näitä resursseja käytettäisiin tarkoituksen mukaisesti. Jotta näistä tutkimuksista olisi hyötyä, tulisi tiedon tavoittaa työtä tekevät henkilöt ja heidän tulisi reflektoida omaa työskentelyään tutkimusten ilmentämään tietoon. Myös työntekijöiden keskenään jakama käytännön kokemusten jakaminen, edistäisi toimintatapojen kehittymistä. (Raunio 2004, 106–107.)

Sosiaalialalle on ominaista se, että hyvien työmenetelmien lisäksi myös työntekijän oma persoonallisuus vaikuttaa siihen miten hän käyttää työmenetelmää. Tärkeimmäksi tekijäksi nousee työntekijän suhtautuminen asiakkaaseen. Näin ollen samoja menetelmiä käyttäneiden henkilöiden ”tehokkuudessa” voi olla suuria eroja, jotka syntyvät heidän henkilökohtaisista ominaisuuksistaan. Kuitenkin keskustelua hyvistä työmenetelmistä tarvitaan, koska työntekijät työskentelevät usein yksin asiakkaiden kanssa, joilla voi olla haasteita elämäntilanteessaan. Työn kehittämiseksi tarvitaan myös työntekijöiden omaa mielenkiintoa perehtyä toimiviksi todettuihin työmenetelmiin ja kehittää työtään. (Raunio 2004, 120–121.)

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

8.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa tulee esiin kaksi erilaista näkökulmaa. Nuoret ovat olleet hankkeen nuorten osion kohderyhmänä ja heidän tämän hetkinen työllisyystilanteensa peilattuna nuorten osion aktivointitoimiin ja polkuihin on toiminut tärkeimpänä tutkimuksen kohteena. Koska nuorten osiossa on kuitenkin pyritty myös luomaan uusia työskentelytapoja, toisena näkökulmana on hankkeessa työskennelleiden työntekijöiden näkemys nuorten osion toimintatavoista. Tutkimuksessa on pyritty yhdistämään heidän näkemystään onnistuneista ja kehitettävistä toimintatavoista nuorten tämän hetkiseen tilanteeseen ja nuorten mielestä onnistuneisiin ja kehitettäviin osa-alueisiin.

Tutkimuskysymykset muotoutuivat nuorten osion tavoitteiden pohjalta. Ensimmäiseksi tutkimuskysymykseksi nousi: Mikä on nuorten tämän hetkinen elämäntilanne? Tätä on selvitetty seuraavien kysymyksen kautta: Millainen on hankkeeseen osallistuneiden nuorten elämäntilanne tällä hetkellä työllisyyden ja työttömyyden näkökulmasta, millainen asenne heillä on tällä hetkellä koulutukseen ja työnhakuun sekä työllistymiseen.

Toiseksi pääkysymykseksi nousi, millainen nuorten polku on ollut hankkeessa? Sitä on selvitetty seuraavin kysymyksiin: Mitä kautta nuoret ovat toimiin ohjautuneet, millaisiin toimiin he ovat osallistuneet ja mihin palveluihin heitä on ohjattu?

Kolmanneksi pääkysymykseksi nousi nuorten kokemus siitä, onko hankkeen toimilla ollut heidän mielestään vaikutusta heidän tämän hetkiseen elämäntilanteeseensa ja mitä olisi voitu tehdä toisin. Työntekijöiden haastatteluissa on etsitty vastausta kysymyksiin; millaisilla menetelmillä on työskennelty, mitkä asiat ovat auttaneet työntekijöiden mielestä näihin tavoitteisiin pääsystä ja mitä kehitettävää vielä olisi ollut.

8.2 Tutkimusmenetelmät, aineisto ja analyysi

Tenho-hankkeen hankesuunnitelmaan on kirjattu, että nuorten osiota hankkeesta arvioidaan vaikuttavuusarvioinnin kautta. Tämä on asettanut pohjan tutkimuksen tekemiselle sekä luonut raamit tutkimuksen muodolle. Tenho-hankkeen nuorten osion hankesuunnitelma on toiminut pohjana tutkimuskysymysten asettelulle ja myös tutkimuksen tavoitteet ovat määrättyneet hankesuunnitelman tavoitteiden arvioinnin kautta.

Tutkimus on niin sanottu ex post -arviointi, joka toteutetaan toimenpiteen jälkeen. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa jälkikäteen tulevia toimia varten. Tutkimuksessa korostuu tieteellisistä lähtökohdista lähtävä arviointitutkimus, selvitysluontoisten analyysien sijaan. Saatujen tulosten perusteella voidaan tulevaisuudessa kohdentaa toimia paremmin tai jatkaa hyväksi todetulla linjalla. Ex post -arvioinnin tarkoituksena on oppia menneistä ja rakentaa uutta saatujen tutkimustulosten perusteella. (Hänninen & Junnila 2012, 18.)

Vaikuttavuutta lähdettiin selvittämään nuorten osalta, lainsäädännöstä johtuen, Webropol-ohjelman avulla tehtävän kyselyn kautta. Kysely tehtiin kokonaisotantana. Kyselyitä lähetettiin yhteensä 410 sähköpostiosoitteeseen, joista takaisin palautui 57 toimimatonta osoitetta. Vastauksia kyselyyn tuli 55, joka antaa todellisten kyselyiden lähetyksen huomioon ottaen vastausprosentiksi 16 prosenttia. Tutkimuksessa on vastausten perusteella analysoitu ja mallinnettu nuorten polkuja hankkeessa sekä sen jälkeen. Tutkimuksessa on yhdistetty sekä kvantitatiivisia, että kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä.

Kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä on käytetty nuorten osuuden tutkimisessa. Heidän osaltaan tutkimus pohjautuu internetissä täytetyn kyselylomakkeen vastauksiin. Hankkeeseen osallistuneille nuorille lähetettiin pyyntö osallistua linkin takana olevaan kyselyyn sähköpostin välityksellä. Kyselyssä selvitettiin monivalintakysymyksiä, millä paikkakunnalla nuoret ovat osallistuneet hankkeeseen, mitä kautta he ovat ohjautuneet siihen, mihin toimintoihin hankkeessa he ovat osallistuneet, mihin he ovat ohjautuneet hankkeesta ja millainen heidän elämäntilanteensa on nyt työllistymisen ja koulutuksen osalta.

Nuorten omaa näkemystä vaikuttavuudesta tutkittiin skaaloihin perustuvien kysymysten kautta. Näillä kysymyksillä pyrittiin kartoittamaan heidän omaa kokemustaan palveluiden vaikuttavuudesta, heidän tämän hetkisestä elämäntilanteesta hankkeen tavoitteisiin nähden. Nuorilta kysyttiin myös avoimilla kysymyksillä kehitysehdotuksia saamiinsa palveluihin, sekä heidän mielestään onnistuneita osia hankkeesta.

Kvalitatiivisia menetelmiä on käytetty haastatteluissa nuorten osiossa työskennelleille sekä TE-palveluiden nuorten asiantuntijalle. Haastattelut tehtiin Savonlinnan työvoimaohjaajalle, Savonlinnan työhönvalmentajalle, Spring Housen -työnhakuvalmennuksien kouluttajalle sekä TE-palveluiden nuorten asiantuntijalle Mikkelistä. Haastateltavia pohdittaessa tavoitteena oli saada kaikista menetelmistä haastateltava. Tällä pyrittiin saamaan hankkeen toiminnoista kokonaiskuva ja laaja näkemys työntekijöiden näkökulmasta onnistuneista ja kehittämistä vaativista asioista hankkeen toteutuksessa ja heidän työssään. Lisäksi nuorten asiantuntija toi ulkopuolista näkemystä TE-palveluista, jonka tiedettiin olleen pääsääntöisesti lähettäjä hankkeeseen ohjautuneille nuorille. Hänen osallistumisellaan pyrittiin laajentamaan

arviointia TE-palveluiden näkemykseen nuorten työttömien tarpeista työllistymisen edistämiseksi.

Hankkeen projektipäällikkö ehdotti haastateltavat ja otti heihin yhteyttä haastattelujen sopimiseksi. Tämä olisi voinut olla jossakin toisessa tutkimuksessa eettisesti arveluttavaa. Tässä tutkimuksessa painopiste on ollut ennen kaikkea nuorten tämän hetkessä elämäntilanteessa ja koska haastatteluiden tarkoituksena on ollut täydentää tuota tutkimusta, pidettiin tätä helpoimpana ja toimivimpana tapana toimia.

Työvoimaohjaajan haastattelu tehtiin Savonlinnassa hänen toimistossaan. TE-palveluiden nuorten asiantuntijan haastattelu tehtiin Mikkelissä hänen toimistossaan ja työnhakukoulutusten kouluttajan sekä työhönvalmentajan haastattelut tehtiin Etelä-Savon ELY-keskuksen kokoushuoneissa. Haastattelut tehtiin puolistrukturoituina haastatteluina, jotka nauhoitettiin. Haastatteluihin oli varattu aikaa tunti, mutta osa haastatteluista kesti vain puoli tuntia.

Puolistrukturoituun haastatteluun päädyttiin, koska hankkeen projektipäällikkö halusi haastatteluiden rungot etukäteen haastateltaville. Haastattelukysymysten runko lähetettiin sähköpostitse haastateltaville ennen haastattelua. Puolistrukturoitu haastattelu mahdollisti kuitenkin lisäkysymysten esittämisen haastatelluille haastatteluista nousseista teemoista. Tämä oli tärkeää myös haastatteluiden analysointitavan vuoksi, näin pystyttiin nostamaan käsiteltäviksi vielä haastatteluissa esiin nousseita teemoja lisävastausten saamiseksi tutkimukseen.

Haastatteluiden pohjalta on pyritty selvittämään, mitä eroja alueellisissa toimissa on ollut ja miten nämä toimet näkyvät nuorten ohjautumisissa hankkeessa ja sen jälkeen. Haastatteluissa on myös pyritty kartoittamaan haastateltujen näkemyksensä toimivista ja kehitettävistä osa-alueista toiminnassa ja pyritty löytämään näistä yhteneväisyyksiä kyselytutkimuksen vastauksiin. Haastattelut toimivat tutkimuksessa määrällisiä menetelmiä täydentävinä, kertomalla eroista eri menetelmien välillä. Tätä kautta on saatu lisätietoa kyselyistä saatuihin vastauksiin.

Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina, jotka nauhoitettiin, litteroitiin ja analysoitiin aineistolähtöisesti. Aineistolähtöiseen analyysiin päädyttiin sen vuoksi, että hankkeen tarkoituksena on kehittää uutta. Jos aineistoa olisi lähdetty tutkimaan teorialähtöisesti,

olisi ollut mahdollista sivuuttaa kehittämisen kannalta olennaisia asioita. Aineistolähtöinen analyysi oli toimivin, kun tutkittavana oli haastatteluiden kautta kolme erilaista menetelmää ja lisäksi TE-palveluiden työntekijän haastattelu. Jokaisen haastateltavan näkökulma asiaan oli hiukan erilainen. Teoriaan pohjautuva analysointi, olisi näin laaja-alaisten haastateltavien joukon keskellä muuttunut hyvin laajaksi tai haastattelukysymykset suppeiksi.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmivaiheiseksi prosessiksi. Prosessin ensimmäisessä vaiheessa aineisto pelkistetään, toisessa vaiheessa aineisto ryhmitellään ja kolmannessa vaiheessa siitä luodaan teoreettisia käsitteitä. Pelkistämässä aineistosta poistetaan epäolennaiset asiat, eli kyseessä voi olla informaation tiivistäminen tai pilkkominen osiin. Aineiston ryhmittelyssä aineistosta lähdetään etsimään samankaltaisuuksia pelkistämisen pohjalta. Tässä vaiheessa aineisto tiivistyy yleisempiin käsitteisiin. Ryhmittelyn jälkeen aineistosta lähdetään luomaan teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2009,108–111.)

Aineistolähtöisen analyysin jälkeen on haastatteluiden kautta tullut tutkimusmateriaali yhdistetty kyselytutkimusten kautta tulleeeseen materiaaliin. Näiden tutkimustapojen yhdistelyssä voitiin havaita selkeitä yhteyksiä tutkimusaineistojen välillä. Näitä tuloksia verrattaessa aiempiin tutkimuksiin, voidaan havaita myös selkeitä yhteneväisyyksiä aiemmin julkistettuihin tutkimustuloksiin.

Nuorten osuuden tutkimuksessa on ollut alusta asti selvää, että se tehdään internetin kautta Survey-tutkimuksena. Tämä oli lainsäädännön vuoksi helpoin toteuttaa. Koska tutkimukseen haluttiin myös mahdollisimman kattava otanta, niin monipuolisten ja määrällisesti riittävien vastausten ryhmä koettiin saatavan parhaiten kyselytutkimuksella. NykYTEknologia mahdollistaa suurten kyselyiden tekemisen ja analysoinnin helposti ja nopeasti, kun suuretkin määrät kyselyitä pystytään lähettämään samanaikaisesti. Myös vastaukset ovat koko kyselytutkimuksen ajan nähtävissä ja vertailtavissa ohjelman tarjoamien suodattimien avulla. Vastaajaryhmä oli myös ikäjakaumaltaan sellainen, että internetin kautta tapahtuvan kyselyn oletettiin olevan heille helppo ja luonteva osallistumistapa.

Kyselyn linkki lähetettiin sähköpostitse hankkeen nuorten osioon osallistuneille nuorille heidän ilmoittamaansa sähköpostiosoitteeseen. Osa näistä

sähköpostiosoitteista ei ollut enää toiminnassa ja ei voida olla varmoja siitä, tavoittiko sähköposti kaikkia niitä nuoria joille viesti näytti menneen. Kyselyn toteuttamisesta teki haastavaa tietosuojaa määrittävä lainsäädäntö, joka esti suorat kontaktit nuoriin ja jonka vuoksi kyselyt lähetettiin TE-palveluiden kautta.

Nuorten vastauksia kyselyyn tuli 55. Tämä on riittävä määrä kertomaan nuorten kokemuksista ja ohjautumisesta hankkeessa. Mukana on vastauksia niiltä nuorilta, joiden osalta kaikki on mennyt hyvin ja niitä, jotka eivät ole ohjautuneet työelämään tai opiskelemaan hankkeen jälkeen. Kuitenkin vastausten määrä on vähäinen hankkeeseen osallistuneiden määrään verrattaessa. Tämän vuoksi ei voida vetää suoria johtopäätöksiä siitä, onko vastaajiksi päätyneet enemmän niitä, jotka ovat hankkeesta hyötynneet tai niitä, jotka eivät ole hankkeeseen osallistumisesta huolimatta ole päässeet työmarkkinoille. Vastauksia ei tullut myöskään juurikaan Pieksämäen, Juvan ja Joroisten alueilta, joilla oli myös hankkeen kautta järjestetty työllisyyttä edistäviä toimia. Näiden alueiden vastaukset olisivat voineet myös muuttaa tutkimuksen tuloksia.

Itse kysely toteutettiin Webropol-ohjelmalla ja kyselyn tulokset analysoitiin ohjelman tarjoamilla suodattimilla. Näillä suodattimilla saatiin riittävän tarkkaa ja monipuolista tietoa tulosten analysoimiseksi. Kyselyistä on kartoitettu yhteneväisyyksiä ja eroja ja pyritty näiden pohjalta mallintamaan nuorten kulkemia reittejä palveluissa. Näitä tuloksia on peilattu haastattelutuloksiin ja pyritty löytämään sieltä vastaavuuksia nuorten polkuihin ja mahdollisia yhteneväisyyksiä myös muihin kyselyn teemoihin liittyen. Lisäksi tulosten pohjalta on koostettu kehitysehdotuksia mahdollisia tulevia hankkeita ajatellen, sekä TE-palveluiden työn kehittämiseksi tulevaisuudessa. Kyselyssä nousi vahvasti esiin vastaukset Mikkelistä ja Savonlinnasta ja koska näiden paikkakuntien välillä oli myös kokeiltu erilaisia toimintoja, on tutkimustuloksissa myös analysoitu näitä eroja tarkemmin.

Kyselystä pyrittiin tekemään mahdollisimman tiivis ja nopeasti vastattava, jotta nuorten oli helppo vastata kyselyyn, eivätkä he kyselyn pituuden takia olisi jättäneet vastaamatta siihen. Kysely koekäytettiin viidellä vapaaehtoisella, ennen varsinaista lähettämistä. Heidän palautteensa pohjalta kyselyä vielä muokattiin joitakin sanamuodoilta ja joitakin vastaustapoja muutettiin paremmin toimiviksi. Tämän jälkeen kysely nollattiin ja lähetettiin TE-palveluihin edelleen lähetettäväksi.

Webropol-ohjelmalla toteutetulla kyselyllä saatiin monipuolinen vastaustenkirjo, josta saatiin esiin paikkakuntien välisiä eroja, nuorten yksilöllisiä polkuja sekä vertailua eri vastaajaryhmien välillä. Henkilökohtaisilla haastatteluilla nuorten osalta, ei tämä olisi ollut mahdollista tässä mittakaavassa. Avoimien kysymysten kautta saatiin vastauksia, jotka kertovat tarkemmin nuorten hyviksi ja huonoiksi kokemista osa-alueista ja näitä vastauksia oli myös helppo peilata haastatteluiden vastauksiin, joista löytyi selkeitä yhteneväisyyksiä.

8.3 Tutkimuksen aikataulu, tutkimusluvut ja etiikka

Tutkimus sai alkunsa syksyllä 2013, kun Etelä-Savon ELY-keskukselta ehdotettiin vaikuttavuusarvioinnin tekemistä käynnissä olevasta hankkeesta. Syksyllä 2013 esitettiin ideaseminaarissa aihe ja huhtikuussa 2014 oli vuorossa suunnitelmaseminaari. Suunnitelmaseminaarin jälkeen alettiin valmistella itse tutkimusta.

Tutkimuksen tekemiseksi tarvittiin Työ- ja Elinkeinoministeriöltä tutkimuslupa. Hankkeen projektipäällikkö haki tutkimusluvan nuorten osion vaikuttavuusarviointia varten ministeriöltä. Hakemuksen liitteenä oli Mikkelin Ammattikorkeakoulun hyväksymä tutkimussuunnitelma. Työ- ja Elinkeinoministeriö myönsi tutkimusluvan kesäkuussa 2014.

Luvan saamisen jälkeen, kesällä 2014, tehtiin teoreettinen viitekehys tutkimukselle. Kesäkuussa sovittiin myös haastattelujen aikataulut ja lähetettiin haastateltaville alustava haastattelurunko. Heinäkuussa luotiin Webropol-ohjelmaan kysely linkin taakse, jonka osoite lähetettiin hankkeen toiminnoissa mukana olleille nuorille sähköpostin välityksellä. TE-palveluiden työvoimaohjaaja vastasi sähköpostien lähettämisestä, koska hänellä oli pääsy osoitetietoihin. Noin viikon kuluttua ensimmäisestä lähetyksestä, lähetettiin pyyntö osallistua kyselyyn uudelleen. Tässä vaiheessa kyselyyn oli tullut riittävästi vastauksia, joten kyselyyn osallistumispyyntöä ei enää lähetetty kolmatta kertaa. Haastattelut toteutettiin heinä-elokuussa haastatelluille sopineina päivinä.

Syksyn osalta tutkimuksen tekeminen venyi aiottua pidemmälle aikajaksolle. Tutkimuksen oli tarkoitus olla valmis lokakuuhun mennessä, mutta kirjallinen osuus val-

mistui helmikuussa 2015. Tutkimus esitettiin maaliskuussa 2015 Mikkelin Ammattikorkeakoulun opinnäytetyöseminaarissa.

Tutkimus oli helppo toteuttaa eettisesti, koska minulla ei ollut siteitä Etelä-Savon ELY-keskukseen tai TE-palveluihin. Tutkimukseen ei myöskään liity rahoitusta tai palkkiota. Tutkimuksen teoreettisen pohjan luominen oli mielenkiintoista, mutta haastavaa, koska Mikkeliissä sosionomin koulutuksessa ei juurikaan ole käsitelty työllisyyspolitiikkaa tai työllisyyspalveluita. Kokonaiskuvan muodostaminen on vaatinut henkilökohtaista panostusta työllisyyspolitiikkaan perehtymiseen ja sen yhdistämistä sosiaalipolitiikan näkemyksiin ja omaan ammattiin.

Kyselylomakkeessa kysyttiin viimeisenä palautetta kyselylomakkeesta avoimella kysymyksellä. Nuorten antaman palautteen mukaan kysely oli ollut nopeasti vastattava, helppo täyttää ja kysymyksiltään kattava. Vastauksissa myös pidettiin hyvänä, että asiasta tehdään tutkimus.

Haastatteluissa ensimmäinen kysymys käytetyistä menetelmistä, vaati jokaisen haastatellun kohdalla kysymyksen merkityksen lisäävaamista. Kuitenkin selvennettynä haastatellut ymmärsivät kysymyksen ja pystyivät vastaamaan siihen. Kysymys oli tarkoituksella muotoiltu haastavaksi, jotta työntekijät joutuivat miettimään mihin he oman toimintansa perustavat teoreettiseen pohjaan peilaten.

9 TUTKIMUSTULOKSET

9.1 Vastaajien taustaa

Kyselyn toteuttamisvaiheessa hankkeessa ei ole ollut ohjausta enää kahdeksaan kuukauteen. Vastaajat ovat siis olleet pois hankkeen palveluiden piiristä vähintään kahdeksan kuukautta, mutta mukana voi olla myös vastaajia, joiden osallistuminen hankkeeseen on päättynyt jo vuonna 2011. Toimenpiteisiin osallistumisaikaa ei kysytty selvitetty kyselyssä.

Kyselyyn vastasi 55 hankkeeseen osallistunutta nuorta. Vastaajista 51 % oli naisia ja 49 % miehiä. Savonlinnan ja Mikkelin välillä oli selkeä sukupuoliero vastaajissa.

Savonlinnalaisista vastaajista 75 % oli miehiä, kun taas mikkeliiläisistä naisia oli vastaajista 70 %. Vastaajista hieman yli puolet (51 %) oli mikkeliiläisiä ja 38 prosenttia savonlinnalaisia. Lisäksi yksi tai kaksi vastaajaa oli osallistunut hankkeeseen Enonkoskella, Juvalla, Joroisissa, Pieksämäellä, Rantasalmella sekä Ristiinassa.

Ikäjakaumaltaan suurimmaksi vastaajaryhmäksi nousi 23–26 vuotiaat 49 prosentin osuudella vastaajista. Vastaajista 19–22 vuotiaita oli 27 % ja 27–32 vuotiaita 22 %, 16–18 vuotiaita 2 %. Myös tällä kohtaa oli huomattavissa eroa Mikkelin ja Savonlinnan välillä. Savonlinnassa vastaajat olivat pääosin vanhempia. Suurin vastausmäärä oli 23–26 vuotiailta (60 % vastaajista) ja myös tätä vanhemmilta, 27–32 vuotiailta, oli vastauksia tullut 25 prosentilta, kun taas Mikkelissä vastaajista suurin osa (41 %) oli 19–22 ikävuoden väliltä ja 23–26 vuotiailta 37 prosenttia.

Nuoret olivat ohjautuneet hankkeeseen Mikkelissä kokonaan TE-palveluiden kautta. Savonlinnassa yksittäisiä vastaajia oli tullut hankkeeseen myös koulusta tai oppilaitoksesta, tuttavien suosittelemana tai sosiaalitoimiston kautta. Yksi nuorista oli siirtynyt päättyneestä Verkko-projektista Tenhon asiakkaaksi. Kuitenkin 80 prosenttia vastaajista ohjautui myös Savonlinnassa hankkeeseen TE-palveluiden kautta.

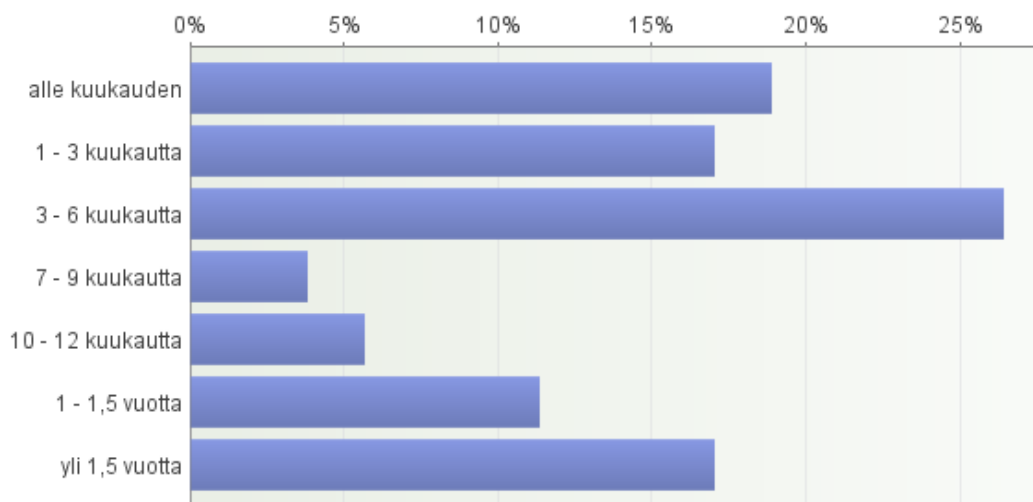
Kyselyyn vastanneista 73 % oli ammatillinen koulutus. Ylioppilaita oli 13 % prosenttia vastaajista. Lukion päättötodistus oli 5 % vastaajista ja ammattikorkeakoulututkinnon oli suorittanut 7 % vastaajista. Koulutuksen keskeyttäneitä oli ammattikoulun puolella 7 %, lukion puolella 2 % ja ammattikorkeakoulun puolella 4 % vastaajista.

9.2 Vastaajien hankkeeseen osallistuminen

Nuorten hankkeessa osallistumisajat vaihtelivat paljon (taulukko 1); alle kuukauden osallistumisista, yli puolitoista vuotta mukana olleisiin. Huomattavaa näissä vastauksissa oli, että Savonlinnassa pitkäkestoisia asiakaskontakteja oli selkeästi enemmän, kuin Mikkelissä. Savonlinnasta vastanneissa ei ollut yhtään alle kuukauden mittaista kontaktia hankkeeseen, kun taas mikkeliiläisistä vastanneista nuorista jopa joka kolmas (36 %) oli ollut hankkeessa alle kuukauden. Savonlinnassa myös pitkät hankkeessa mukanaoloajat olivat selkeästi yleisempiä kuin Mikkelissä. Savonlinnassa 25 prosenttia vastanneista nuorista oli ollut yli puolitoista vuotta hankkeen piirissä. Yli

vuoden, mutta alle puolitoista vuotta mukana olleitaikin oli 20 prosenttia vastanneista. Mikkelissä vastaavat luvut olivat 8 ja 4 prosenttia.

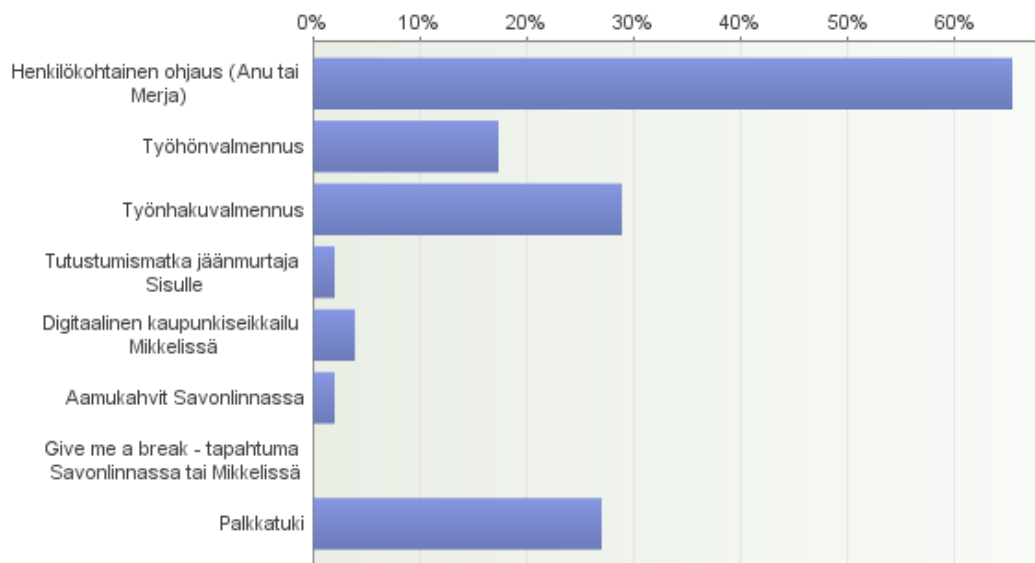
TAULUKKO 1. Vastaajien hankkeeseen osallistumisajat

Kyselyssä ei kuitenkaan selvitetty, oliko mukana nuoria, jotka olisivat olleet mukana hankkeen ensimmäisenä vuotena, tehneet välissä töitä, mutta palanneet hankkeeseen uudelleen. Vastauksissa voi siis olla mukana nuoria, jotka kokevat olleensa hankkeessa mukana pidemmän aikaa, ollen kuitenkin välillä pois hankkeesta. Mukana oleminen voi olla siis myös nuorten subjektiivinen kokemus hankkeeseen kuulumisesta. Toisaalta vastaajissa oli myös nuori, joka ei muistanut edes osallistuneensa hankkeeseen.

Kyselyyn osallistuneista nuorista 65 prosenttia oli saanut henkilökohtaista ohjausta Savonlinnassa tai Mikkelissä (taulukko2). Tässä oli paikkakuntien välillä eroja; Mikkelin vastaajista henkilökohtaiseen ohjaukseen oli osallistunut vain 52 prosenttia vastaajista, kun Savonlinnassa vastaava luku oli 89 prosenttia.

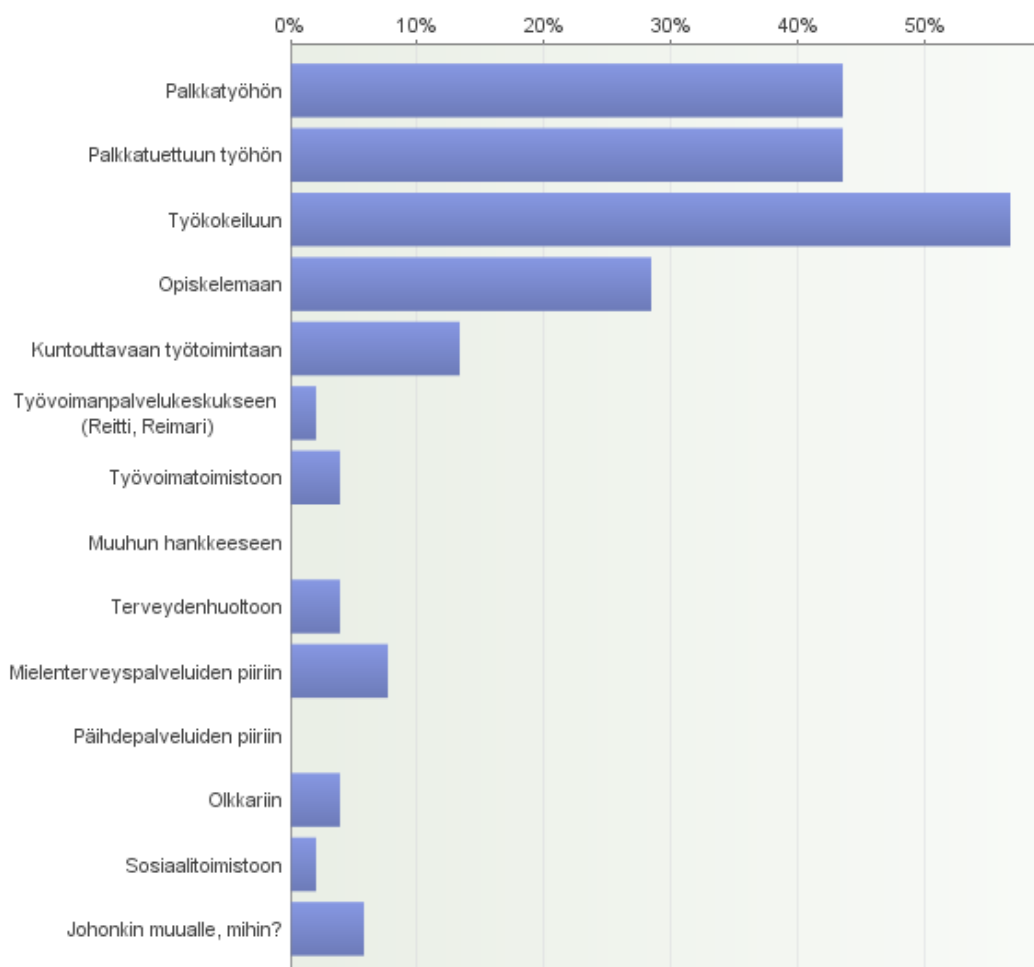
TAULUKKO 2. Vastaajien palveluihin osallistuminen

Työhönvalmennukseen oli osallistunut 17 % vastaajista ja työnhakuvalmennuksiin 29 % nuorista, mutta tarkemmat seulonnat kertoivat, että Mikkelissä työnhakuvalmennuksiin oli osallistunut nuorista 40 prosenttia, kun taas Savonlinnassa luku oli vain 16 prosenttia. Palkkatukea oli saanut 27 % nuorista. Verrattaessa Mikkelin ja Savonlinnan välisiä eroja, oli Mikkelistä käytetty palkkatukea enemmän (32 %) kuin Savonlinnassa (16 %).

Valtaosaa vastanneista oli ohjattu hankkeesta työelämään joko suoraan tai sitten palkkatukea, työkokeilua tai kuntouttavaa työtoimintaa apuna käyttäen (taulukko 3).

TAULUKKO 3. Vastaajien ohjaus hankkeesta

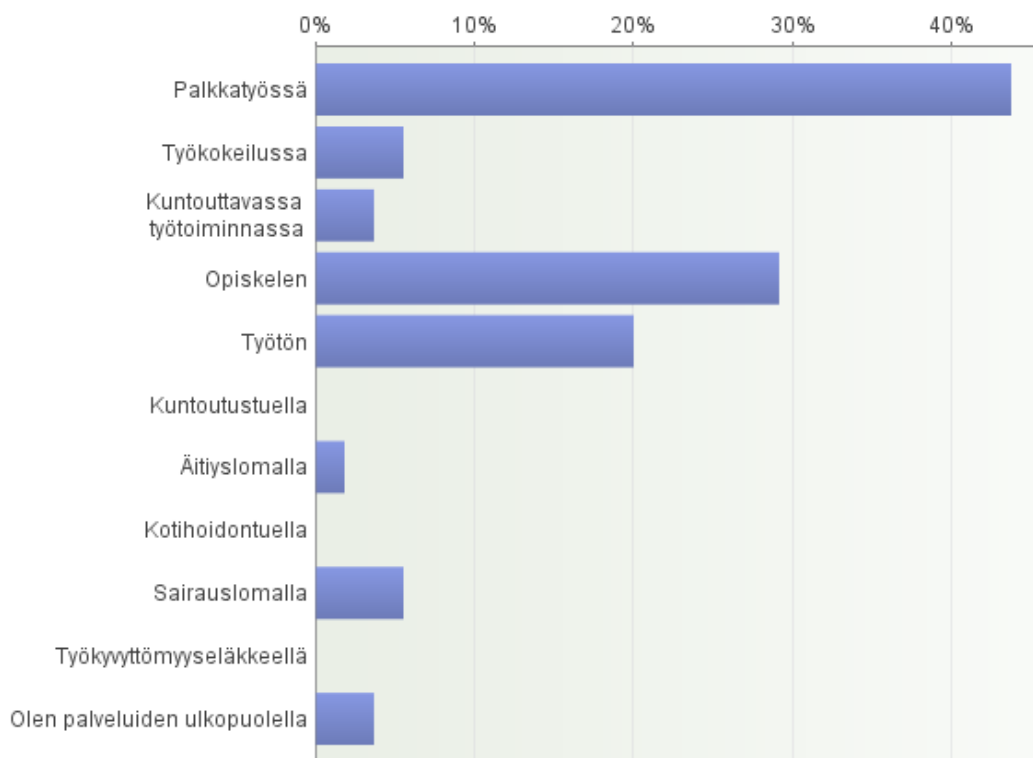

Lisäksi 28 prosenttia vastaajista oli ohjattu opiskelemaan. Yksittäisiä vastaajia oli ohjattu lisäksi TE-palveluihin, Työvoimanpalvelukeskukseen, terveydenhuoltoon, mielenterveyspalveluiden piiriin, Olkkariin sekä sosiaalitoimistoon. Lisäksi joitakin vastaajista oli ohjattu oppisopimuskoulutukseen, työelämään valmentavaan koulutukseen sekä työharjoitteluun alalle, jolle vastaaja on aikonut hakeutua. Päihdepalveluiden piiriin ei ole ohjattu ketään vastaajista. Vastauksien mukaan joitakin yksittäisiä vastaajia oli osallistunut myös aamukahveille Savonlinnassa, Digitaaliseen kaupunkiseikkailuun sekä jäänmurtaja Sisulle tehdyille tutustumiskäynnille. Give me a break -tapahtumaan ei ollut osallistunut kukaan kyselyyn vastanneista nuorista.

9.3 Vastaajien tämän hetkinen elämäntilanne

Vastaajista tällä hetkellä oli palkkatyössä 44 prosenttia ja 29 prosenttia opiskeli. Työttömänä oli 20 prosenttia vastaajista. Lisäksi joitakin vastaajia oli työkokeilussa, kuntouttavassa työtoiminnassa, sairauslomalla sekä äitiyslomalla.

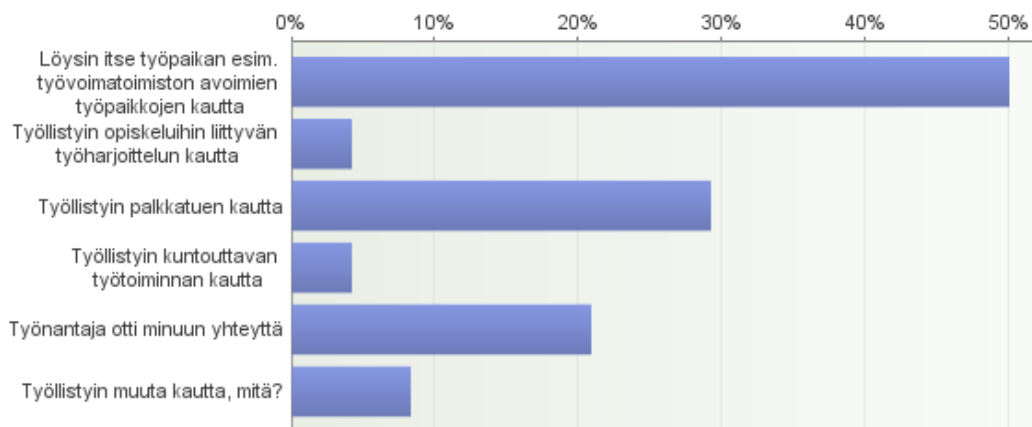
TAULUKKO 4. Vastaajien tämän hetkinen elämäntilanne

Työttömänä vastaushetkellä olleista 73 prosenttia ilmoitti olleensa työssä hankkeeseen osallistumisen jälkeen. Mutta 27 prosenttia ei ollut ollut työssä hankkeen jälkeen. Kaksi vastaajaa ilmoitti olevansa palveluiden ulkopuolella, mutta näistä toinen ilmoitti olevansa myös työtön. He olivat molemmat olleet työssä hankkeeseen osallistumisen jälkeen. Työttömistä vain 9 prosenttia oli hakenut opiskelemaan.

Työllistyneistä valtaosa oli löytänyt työpaikan itse, mutta monet olivat työllistyneet myös palkkatuen kautta. Vastaajista yksi oli aloittanut yritystoiminnan ja yksi oli työllistynyt työkokeilun kautta. Myös työnantajat olivat ottaneet yhteyttä ja työllistäneet vastaajia. Yksi vastaaja oli työllistynyt kuntouttavan työtoiminnan kautta ja yksi opiskeluihin liittyvän työharjoittelun kautta.

TAULUKKO 5. Työllistyneiden työllistymistapa

Tarkempi vastausten analysointi kertoo, että työnhakuvalmennuksiin osallistuneista oli työllistynyt 47 prosenttia vastaajista. Työttömänä oli 40 prosenttia vastaajista. Työhönvalmennukseen osallistuneista oli työllistynyt 33 prosenttia. Työttömänä oli 22 prosenttia vastaajista. Lisäksi 22 prosenttia näistä vastaajista ilmoitti olevansa sairauslomalla, 22 prosenttia opiskelemassa ja 11 prosenttia työkokeilussa vastaushetkellä.

Henkilökohtaiseen ohjaukseen osallistuneista 35 prosenttia oli palkkatyössä. Opiskelemaan oli lähtenyt 32 prosenttia ja kuntouttavassa työtoiminnassa, työkokeilussa sekä sairauslomalla oli 6 prosenttia tähän toimenpiteeseen osallistuneista vastaajista. Työttömäksi oli jäänyt 21 prosenttia henkilökohtaiseen ohjaukseen osallistuneista.

Palkkatukea saaneista työpaikan oli löytänyt 71 prosenttia vastaajista. Työttömänä oli 14 prosenttia. Lisäksi opiskelemaan oli lähtenyt 21 prosenttia heistä. Lisäksi yksi palkkatukea saanut oli jäänyt palveluiden ulkopuolelle. Työpaikan löytäneistä, palkkatukea saaneista, 50 prosenttia ilmoitti saaneensa työpaikan palkkatuen kautta. Lisäksi tällä hetkellä työttömänä olleet palkkatukea saaneet ilmoittivat olleensa hankkeeseen osallistumisen jälkeen työssä tai opiskelemassa.

Työttömänä tällä hetkellä olevista 70 prosenttia oli saanut henkilökohtaista ohjausta ja 60 prosenttia oli osallistunut työnhakuvalmennukseen. Lisäksi 20 prosenttia oli saanut palkkatukea tai osallistunut työhönvalmennukseen. Työttömäksi jääneistä vain 18 prosenttia arvioi lähettäneensä 6–10 työhakemusta viimeisen vuoden aikana. Valtaosa (45 % vastaajista) oli lähettänyt vain 2–5 työhakemusta viimeisen vuoden aikana.

Yksi vastaaja ilmoitti lähettäneensä 11–15 hakemusta ja vastaajista yksi ilmoitti lähettäneensä yli 15 hakemusta. Mukana oli myös kaksi vastaajaa, jotka eivät olleet lähettäneet yhtään työhakemusta viimeisen vuoden aikana. Työnhakuvalmennukseen osallistumisella ei vaikuta olevan merkitystä työnhaun aktiivisuuteen; työnhakuvalmennukseen osallistuneista työttömistä 83 prosenttia oli lähettänyt vain 2–5 työhakemusta viimeisen vuoden aikana ja 17 prosenttia 6–10 hakemusta.

Työttömistä vastaajista 55 prosenttia olisi ollut valmis muuttamaan toiselle paikkakunnalle työn tai opiskelujen vuoksi. Työttömistä 27 prosenttia ei olisi valmis muuttamaan paikkakuntaa. Loput 18 prosenttia työttömistä vastasi, ettei osaa sanoa olisiko valmis muuttamaan työn tai opiskelujen vuoksi.

9.4 Vastaajien näkemys hankkeen vaikutuksesta heidän elämäänsä

Vastaajien näkemyksiä hankkeeseen osallistumisen hyödyistä heidän tämän hetkiseen elämäntilanteeseensa ja asennetta työntekoon, opiskeluun ja yrittäjyyteen selvitettiin skaaloihin perustuvilla kysymyksillä (taulukko 6).

TAULUKKO 6. Vastaajien tyytyväisyys hankkeeseen

	Erittä in paljo n	Paljo n	Jonki n verra n	Vähä n	Ei laink aan	En osaa sanoa	Yhteensä
Kuinka paljon hankkeesta oli konkreettista hyötyä sinulle?	14,81 %	20,37 %	35,19 %	11,11 %	12,96 %	5,56 %	54
Kuinka paljon sait mielestäsi ohjausta hankkeessa?	29,63 %	29,63 %	29,63 %	3,7%	1,85 %	5,56 %	54
Kuinka hyvin saamasi palvelut vastasivat odotuksiasi?	20,37 %	31,48 %	22,22 %	12,96 %	5,56 %	7,41 %	54
Suosittelisitko tätä hanketta ystävällesi, jos hän saisi mahdollisuuden osallistua siihen?	18,52 %	38,89 %	16,67 %	7,41 %	11,11 %	7,41 %	54
Minkä verran koet, että hankkeeseen osallistuminen vaikutti tämän hetkiseen elämäntilanteeseesi?	7,41 %	29,63 %	29,63 %	12,96 %	18,52 %	1,85 %	54
Onko taloudellinen tilanteesi parantunut hankkeen jälkeen?	13,21 %	22,64 %	15,09 %	15,09 %	24,53 %	9,43 %	53
Kuinka paljon opiskelu kiinnostaa sinua tällä hetkellä?	11,11 %	18,52 %	22,22 %	24,07 %	22,22 %	1,85 %	54
Kuinka paljon työnteko kiinnostaa sinua tällä hetkellä?	27,78 %	46,3 %	16,67 %	1,85 %	3,7%	3,7%	54
Kuinka paljon yrittäjäyys kiinnostaa sinua tällä hetkellä?	0%	5,56 %	22,22 %	11,11 %	51,85 %	9,26 %	54
Yhteensä	15,88 %	27,01 %	23,3 %	11,13 %	16,91 %	5,77 %	485

Kyselytutkimuksen vastauksista nousee esiin, että palkkatukea saaneet vastaajat ilmoittivat saaneensa eniten hyötyä hankkeesta. Heistä 23 prosenttia vastasi saaneensa erittäin paljon ja 46 prosenttia paljon konkreettista hyötyä hankkeesta. 23 prosenttia vastaajista ilmoitti saaneensa vähän hyötyä. Kahdeksan prosenttia vastasi saaneensa vähän konkreettista hyötyä.

Henkilökohtaista ohjausta saaneista 24 prosenttia ilmoitti saaneensa erittäin paljon konkreettista hyötyä, 21 prosenttia paljon, 38 prosenttia vähän ja 6 prosenttia ei lainkaan. Työhönvalmennukseen osallistuneilla erittäin paljon ja paljon hyötyä saaneita oli molempia 11 prosenttia. Jonkin verran oli hyötyä kokenut saaneensa 56 prosenttia ja ei lainkaan 22 prosenttia. Työnhakuvalmennuksiin osallistuneista 13 prosenttia ilmoitti saaneensa hankkeesta erittäin paljon ja paljon hyötyä. Vastaajista 27

prosenttia ilmoitti saaneensa jonkin verran hyötyä, 20 prosenttia vähän ja seitsemän prosenttia ei mielestään ollut saanut lainkaan hyötyä hankkeesta.

Palkkatukea saaneet vastasivat hankkeen vaikuttaneen elämäänsä eniten; kahdeksan prosenttia vastasi sen vaikuttaneen erittäin paljon ja 69 prosenttia paljon ja loput 23 prosenttia ilmoitti hankkeen vaikuttaneen jonkin verran. Työnhakuvalmennuksiin osallistuneista 40 prosenttia ja työhönvalmennukseen osallistuneista 33 prosenttia ilmoitti, ettei hankkeeseen osallistumisella ole ollut mitään vaikutusta heidän elämäänsä. He olisivat myös vähiten suositelleet ystävilleen osallistumista vastaavaan hankkeeseen; työnhakuvalmennukseen osallistuneista 13 prosenttia ja työhönvalmennukseen osallistuneista 11 prosenttia. Myös henkilökohtaista ohjausta saaneista 9 prosenttia ei olisi suositellut ystävälle osallistumista. Palkkatukea saaneista hankkeeseen osallistumista olisi suositellut erittäin paljon tai jonkin verran 23 prosenttia vastaajista ja paljon 38 prosenttia. Heistä kukaan ei olisi jättänyt suosittelematta tai suositellut vain vähän.

Taloudellisen tilanteen parantumiseen vastanneista työhönvalmennukseen osallistuneista 33 prosenttia ilmoitti taloudellisen tilanteensa parantuneen erittäin paljon, mutta samalla myös 33 prosenttia heistä vastasi taloudellisen tilanteensa pysyneen ennallaan. Palkkatukea saaneissa kaikkien vastaajien taloudellinen tilanne oli parantunut ainakin vähän (23 %) tai jonkin verran (15 %).

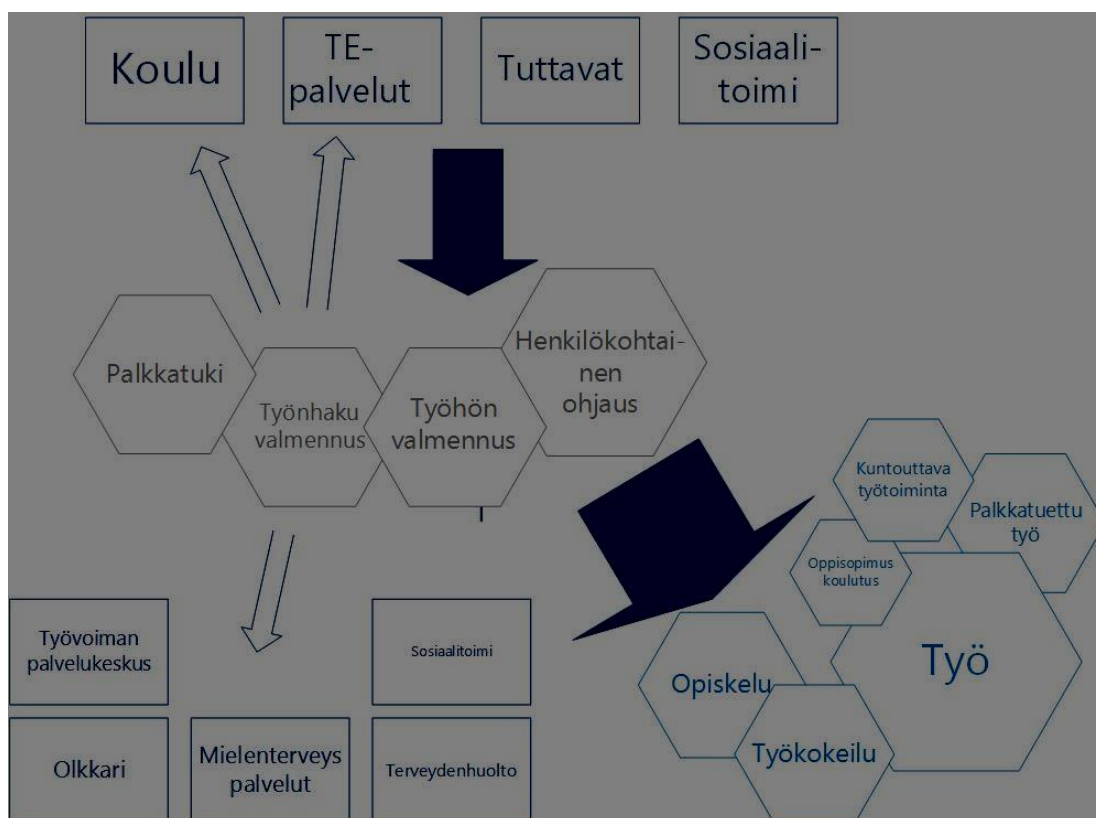
Pääsääntöisesti työnteko kiinnosti vastaajia erittäin paljon tai paljon. Henkilökohtaista ohjausta saaneista kaksi prosenttia vastasi, että työnteko kiinnosti vain vähän. Työhönvalmennukseen osallistuneista 22 prosenttia ja työnhakuvalmennukseen osallistuneista seitsemän prosenttia ei ollut lainkaan kiinnostuneita työnteosta.

Palkkatukea saaneissa oli vähiten niitä, joita opiskelu olisi kiinnostanut erittäin paljon tai paljon. Eniten opiskelusta kiinnostuneita oli henkilökohtaiseen ohjaukseen osallistuneissa (erittäin paljon 15 % ja paljon 21 %), mutta myös työhönvalmennukseen osallistuneissa oli 11 prosenttia, joita opiskelu kiinnosti erittäin paljon ja 22 prosenttia joita se kiinnosti paljon. Työnhakuvalmennukseen osallistuneista 27 prosenttia ilmoitti, että opiskelu kiinnostaisi paljon. Kaikissa ryhmissä oli kuitenkin useampia vastaajia, joita opiskelu ei kiinnosta lainkaan.

Yrittäjyydestä ei kukaan ollut kiinnostunut erittäin paljon. Vain yksittäisiä vastaajia yrittäjyys kiinnosti paljon. Yrittäjyys kiinnosti vähiten työnhakuvalmennukseen osallistuneita; heistä 73 prosenttia ilmoitti, ettei yrittäjyys kiinnosta lainkaan. Henkilökohtaista ohjausta saaneista 53 prosenttia ja työhönvalmennukseen osallistuneista 44 prosenttia, ei ollut kiinnostunut yrittäjyydestä lainkaan. Palkkatukea saaneissa oli vähiten niitä, jotka ilmoittivat, ettei yrittäjyys kiinnosta. Heitä oli 31 prosenttia vastaajista.

9.5 Nuorten polkujen mallinnus

Alla olevaan kuvaan 1 on mallinnettu nuorten kulkemia polkuja hankkeessa. Nuoret ovat ohjautuneet hankkeeseen TE-palveluista, koulusta, tuttavien suosittelun kautta sekä sosiaalitoimesta. Heitä on hankkeessa ohjattu henkilökohtaiseen ohjaukseen, työhönvalmennukseen, työnhakuvalmennuksiin sekä palkkatuettuun työhön.

KUVA 1. Tenho-hankkeen nuorten reittien mallinnus

Hankkeesta nuoret ovat ohjautuneet työhön, opiskelemaan, työkokeiluun, oppisopimuskoulutukseen, palkkatuettuun työhön sekä kuntouttavaan työtoimintaan.

Näiden lisäksi nuoria on ohjattu muihin palveluihin joita ovat olleet koulu, TE-palvelut, Olkkari, Työvoimanpalvelukeskus, terveystyöpalvelut ja mielenterveyspalvelut.

10 KEHITYSIDEOITA

10.1 Hankkeessa onnistuneita asioita

Haastatteluissa nousi esiin, että TE-palveluihin on saatu juurrutettua työhönvalmennuspalvelua hankkeen jälkeen ja tätä pidettiin hyvänä ja tarpeellisena asiana. Työhönvalmennusta on saatu myös jalkautettua enemmän pienille paikkakunnille. Vastaajien mukaan sitä kuitenkin tarvittaisiin vielä enemmän ja etenkin nuorille räätälöityä palvelua, jossa työhönvalmentajalla olisi aikaa keskittyä heidän asioihinsa. Hankkeessa työhönvalmentajien tekemää yhteistyötä työnantajien kanssa pidettiin myös tarpeellisena ja hyvin toimineena osa-alueena.

Työnhakuvalmennuksia pidettiin tarpeellisina. Nuoret eivät välttämättä osaa peruskäyttäytymissääntöjä ja työhakemuksia ei välttämättä edes ole koulussa opetettu tekemään. Tämä on asia, jota täytyisi mielestäni pohtia koulutusjärjestelmän näkökulmasta. Riittääkö ammatin hallinta työpaikan saamiseen? Myös työpaikkojen hakemisessa voi olla ongelmia; nuoret eivät osaa tai uskalla lähteä hakemaan piilotyöpaikkoja.

Nuoret tarvitsevat omia työnhakuvalmennuksia, koska he ovat usein hyviä tietoteknisissä asioissa, toisin kuin vanhemmat työnhakijat. Heidän mielenkiintonsa ei välttämättä riitä, jos heitä laitetaan vanhempien kanssa samoille kursseille, joissa asioita joudutaan opettelemaan hitaammin. Nuorten omilla kursseilla pystytään myös paremmin keskittymään nuorten työnhaun erityisyyksiin.

Työnhakuvalmennuksien kouluttaja sekä myös TE-palveluiden nuorten asiantuntija kertoivat molemmat haastatteluissaan, että Mikkelissä TE-palveluista on työntekijä käynyt myös itse paikalla työnhakukoulutuksissa. He molemmat pitivät tätä tärkeänä työntekijöille nähdä muuta ympärillä toimivaa verkostoa. Heidän mielestään tämä kertoo myös kurssille osallistujille arvostuksesta kursseja kohtaan. Myös molemmat haastatellut, jotka tästä aiheesta puhuivat, sekä kyselyyn vastanneet nuoret ovat pitä-

neet kurssit hyvinä ja tarpeellisina työllistymistä edistävinä toimina, vaikka aiempien tutkimusten valossa ja myös tämän tutkimuksen mukaan näillä kursseilla ei näyttäisi olevan suurta vaikuttavuutta yksinään.

Nuorten vastauksissa nousi voimakkaasti myös esiin se, että nuoret tarvitsevat henkilökohtaista ja yksilöllistä ohjausta, jossa huomioidaan koko heidän elämäntilanteensa. Tämä nousi myös kaikkien haastateltujen työntekijöiden puheesta esiin. Hankkeessa oli selvästi tällä kohtaa onnistuttu erittäin hyvin ja nuorten avoimista vastauksista nousi vahvasti esiin hyvän henkilökohtaisen ohjaamisen vaikutus muutosprosessissa. Nuoret kaipaavat vastaansa aitoja ihmisiä, jotka kohtaavat ihmisen, listalla olevan nimen sijaan. Heidän mielestään muutos voi lähteä juuri näistä pienistä asioista liikkeelle; siitä että heitä tuetaan ja autetaan muissakin kuin työllisyyteen tai koulutukseen liittyvissä asioissa. Sitä kautta saadaan aikaan myös vaikuttavuutta. Kun nuorta on autettu eteenpäin muissa asioissa, nousee nuorelle usko myös työllisyyden puolella asioiden eteenpäin menemiseen.

TE-palveluiden nuorten asiantuntijan näkökulmasta nuoria palasi hankkeesta vähän heidän palveluidensa piiriin. Hänen näkemyksen mukaan hankkeen avulla saatiin paljon nuoria heidän tarvitsemiensa palveluiden piiriin ja he saivat ohjausta eteenpäin työelämään tai koulutukseen. Vastauksien perusteella palkkatuki on ollut paras työllistymistä edistävä toimenpide. Palkkatukea saaneista 71 prosenttia on työllistynyt. Palkkatukea saaneet ovat vastausten perusteella myös kokevat saaneensa eniten hyötyä ja olivat tyytyväisimpiä saamiinsa palveluihin.

Nuorten saattaen vaihtaminen nähtiin tärkeänä useammassa haastattelussa. Tämän nähtiin madaltavan nuorten kynnystä hakeutua jatko palveluihin. Toivottiinkin, että työhön valmentajan palvelut löytyisivät saman katon alta TE-palveluiden kautta, jolloin voitaisiin yhdessä käydä tutustumassa palveluun.

10.2 Hankkeesta kehitettäväksi jääneitä asioita

Tiedonkulku nuorten asioista oli ollut joidenkin työntekijöiden mielestä haastavaa. Heidän mielestään paremmalla tiedolla nuorten tilanteesta, olisi voitu joitakin haasteita välttää. Vaikuttaa myös siltä, että nuoret eivät aina tiedä, ketkä kaikki heidän tietojansa saavat. He voivat olettaa, että kaikilla heidän kanssaan työskentelevillä toimijoil-

la on jo perustieto heidän asioistaan olemassa. Tosiasiassa työntekijöiden välillä tämä tieto on kuitenkin salaiseksi luokiteltavaa tietoa eikä sitä voida jakaa nuorten kanssa työskentelevien kesken. Tämä aiheuttaa työskentelylle omia haasteitaan, etenkin jos puhutaan nuorista, joilla on moniin asioihin vaikuttavia ongelmia, kuten sosiaalislanteidenpelkoa tai keskittymishäiriöitä. Toisaalta positiivisena pidettiin sitä, että enakkoluulot eivät pääse vaikuttamaan työhön, kun ei tiedetä nuoren taustoista mitään.

Myös verkostoyhteistyön lisäämiselle olisi tarvetta eri toimijoiden välillä. Tämä tuli esiin useamman työntekijän näkökulmasta. Yhteistyötä tehdään jo nyt, mutta laajalaisemmalle yhteistyölle, joka ylittää toimintarajoja, kuten terveydenhuolto, olisi tarvetta nykyistä enemmän. Savonlinnan alueella tämä asia on ilmeisesti paremmin toimivaa Neppari-toiminnan kautta, mutta Mikkelissä toimijat ovat enemmän irrallaan toisistaan. Tulevaisuudessa tämän yhteistyön tiivistäminen olisi tärkeää, myös taloudellisesta näkökulmasta katsottuna. Hyvin organisoidulla yhteistyöllä voitaisiin saada aikaan säästöjä, jos työntekijöillä olisi selkeä työnjako ja nuorten ohjaus palveluissa olisi jouhevampaa.

Haastatteluissa nousi esiin tarve matalan kynnyksen palveluille; vähemmän virastomaisuutta ja virallisuutta, ihminen tavoitettavissa helpommin ja heti. Tämä tuli vahvasti esiin myös nuorten vastauksissa. Nuorten vastauksista ilmeni, etteivät he aina tiedä, että kuka hoitaa, mitä hoitaa tai keneen he voivat olla yhteydessä asioistaan.

Haastatteluista nousi esiin, että ostopalveluina toteutettujen työnhakukoulutusten kouluttaja ei ole hankkeessa juurikaan tavannut muita hankkeen työntekijöitä nuorten tavoitteiden ja haasteiden osalta. Hänen mielestään tämä oli asia, jota olisi voitu kehittää enemmän. Esiin nousi myös nuorten leimautuminen yhteen työntekijään. Lomia pidettiin haastavina, koska nuorten kanssa pitäisi toimia silloin, kun heillä on intoa lähteä viemään asioitaan eteenpäin. Kun toiminta on yhden työntekijän varassa, voi asiakkaan tilanne kuukauden loman aikana muuttua radikaalisti.

Kyselytutkimuksen vastauksien perusteella nuoret olivat usein ohjautuneet hankkeessa vain joko työnhakuvalmennukseen, työhönvalmennukseen tai palkkatukea saamaan. Nuoret on ohjattu TE-palveluista näiden palveluiden piiriin. Kuitenkin aiempien tutkimusten ja myös tämän tutkimuksen vastausten perusteella pelkkä työnhakuvalmennus ei ole ollut tehokas työllistymisen lisääjä. Tässä tutkimuksessa 40 prosenttia työn-

hakuvalmennukseen osallistuneista on työttömänä. Tämä on suurempi luku, kuin muissa toimissa. Nuorten vastauksien perusteella ja myös haastateltujen mukaan, tämä on ollut kuitenkin tarpeellinen toimenpide. Olisikin tärkeä pohtia tulisiko työnhakuvalmennuksen täydentää palkkatukea, työhönvalmennusta ja henkilökohtaista ohjausta. Ainoana tukitoimena se ei kuitenkaan näyttäisi olevan riittävä työllistymisen edistäjä.

Hankkeen projektipäällikkö kertoi, että työvoimaohjaajien työpanos olisi jaettu niin, että toinen on vastannut Juvan ja Savonlinnan alueista ja toinen Mikkelin ja Pieksämäen alueista. Kuitenkin haastattelussa kysyttäessä asiasta, työvoimaohjaaja ei ollut tehnyt Juvan alueella työtä. Toki Juvan alueella on Etelä-Savon paras työllisyystilanne, mutta hanke on haettu kuitenkin koko Etelä-Savon alueelle.

10.3 Tulevaisuuden haasteita

Kuntouttavassa aikuissosiaalityössä on havahduttu uudistusten tarpeeseen työn kehittämiseksi. Kuntouttavasta työtoiminnasta tulleet kokemukset ovat osoittaneet, että muutosten täytyy olla riittävän suuria työkäytäntöihin ja organisointiin, jotta uusia toimintatapoja saadaan juurrutettua käytäntöön, yksilötasolla tehdyt muutokset kuntouttavaan suuntaan eivät riitä. Samalla on myös havaittu, että Työvoimanpalvelukeskukset, joiden piti tulla työvoimapolitiittiseksi aktivointitoimenpiteeksi, ovatkin käytännössä yhä suuremmassa määrin sosiaalipoliittisten toimenpiteiden edessä. Työtoiminnalla on saatu ihmiset liikkeelle pysähtyneestä tilasta, tuotu elämään positiivisia asioita ja lisätty ihmisten työllistymisvalmiuksia. Jotta näitä menetelmiä saataisiin kehitettyä, tarvittaisiin laajempia vaikuttavuusarviointeja, joissa pystyttäisiin myös huomioimaan yksilön elämään vaikuttavat ympäröivät olosuhteet ja muut tekijät viranomaisten toimien lisäksi. (Karjalainen 2012, 188–190.)

On tärkeää pysähtyä pohtimaan myös työttömien nuorten kanssa tehtävän työn kohdalla näitä tarpeita. Keskusteluissa hankkeen projektipäällikön kanssa, tuli ilmi, että osa nuorista, jotka hankkeeseen ohjautuivat, eivät olleet työkuntoisia vaan tarvitsivat muiden tahojen palveluita ensisijaisesti. Tämä asia nousi esiin myös TE-palveluiden nuorten asiantuntijan haastattelusta; meillä tarvitaan erityistä osaamista näiden nuorten eteenpäin auttamiseksi tulevaisuudessa. Tätä asiaa olisi hyvä pohtia TE-palveluiden näkökulmasta; millaista koulutusta työntekijät tarvitsevat pystyäksään havaitsemaan

työnsaamiseen vaikuttavia ongelmia, kuten päihde- ja mielenterveysongelmat ja onko kaikilla työntekijöillä riittävästi ammattitaitoa ohjata asiakkaita oikeiden palveluiden piiriin. TE-palveluiden piirissä työskentelee työntekijöitä, joilla on liiketalouden alan koulutus. Millaista lisäkoulutusta TE-palveluissa järjestetään työntekijöille, jotta näitä ongelmia osattaisiin tunnistaa ja tarttua niihin riittävän ajoissa?

Haastattelussa ja kyselyissä nousi esiin voimakkaasti myös tarve asiakaslähtöiselle, pitkäaikaiselle ohjaukselle, jossa huomioidaan asiakkaan yksilölliset tarpeet kokonaisvaltaisesti. Muutokset eivät tapahdu nopeasti, mutta oikea-aikaisesti osoitetut palvelut voivat alkaa tuottaa muutosta. Nuoret tarvitsevat henkilökohtaista palvelua, aikaa ja ihmistä, joka olisi konkreettisissa asioissa, kuten asunnon hankinnassa, apuna.

Nämä eivät kuitenkaan ole varsinaisesti TE-palveluiden tehtäviä, vaikka vaikuttavat asiakkaiden koulutukseen ja työllistymiseen. Tarvittaisiin yhteistyötahoja, joiden luokse nuoria voitaisiin ohjata hakemaan apua näihin asioihin tai lisää resursseja TE-palveluihin. Mikkelissä on olemassa Olkkari, jossa nuorten palveluita on keskitetty saman katon alle ja myös Savonlinnasta löytyy Neppari-toimintaa. Näiden molempien tahojen kanssa on tehty yhteistyötä hankkeessa. Kuitenkaan vastauksien perusteella nuoria ei ole juurikaan ohjattu näihin palveluihin tai ainakaan nuoret eivät ole muistaneet saaneensa ohjausta hakeutua näihin palveluihin.

Alueellisia eroja on lisäksi siinä, miten nuoret saavat palveluita. Pienillä paikkakunnilla ei välttämättä saa enää TE-palveluista kasvokkain tapahtuvaa palvelua, vaan asiat hoidetaan puhelimitse, asiakasta tapaamatta. Syntyykö tästä nuorille mielikuva palveluiden ulkopuolelle jäämisestä? Tämä on myös täysin ristiriidassa nuorten vastauksien perusteella nuorten työllistymistä edesauttaneiden tekijöiden kanssa. Vaikka nuoret kasvavat keskellä jatkuvasti kehittyvää teknologiaa, tarvitaan kasvokaista palvelua. Kaikki nuoret eivät osaa tai kykene ilmaisemaan itseään riittävästi puhelimitse. Puhelimen välityksellä, myös työllistymiseen vaikuttavat muut tekijät, kuten päihdeongelmat, eivät tule välttämättä havaituiksi.

Myös useammassa haastattelussa nousi esiin tarve sille, että nuoret ohjattaisiin keskitetysti yhden palvelun alta kaikkiin tukitoimiin; palkkatukeen, työhönvalmennukseen, työnhakuvalmennukseen ja työkokeiluun. Haastattelussa nousi esiin toive hankkeesta,

joka kokoaisi laaja-alaisemmin nuorten palveluita yhden katon alle. Tällä tavoin pystyttäisiin nopeammin vastaamaan nuorten ongelmiin ja tarpeisiin.

Kyselyn tuloksista nousi esiin, että palveluiden ulkopuolelle oli jäänyt kaksi vastaajaa. Kumpikin heistä oli saanut henkilökohtaista ohjausta ja ollut hankkeessa mukana, toinen yli vuoden ja toinen yli puolitoista vuotta. Vastauksien mukaan heitä oli ohjattu hankkeesta palkkatyöhön, palkkatuettuun työhön, työkokeiluihin, opiskelemaan ja kuntouttavaan työtoimintaan, mutta he olivat ajautuneet hankkeen jälkeen palveluiden ulkopuolelle. Toinen heistä on ollut hankkeeseen osallistumisen jälkeen työelämässä tai opiskelemassa. Toinen näistä vastanneista on myös kokenut saaneensa paljon tukea hankkeesta ja etenkin Savonlinnan työvoimaohjaajan työpanosta hän kiittää vielä avoimissakin kysymyksissä. Hän nostaa esiin sen, että työvoimaohjaaja on vaikeissakin tilanteissa neuvonut ja pyrkinyt auttamaan eteenpäin. Näinkään massiivisilla toimilla, ei ole kuitenkaan onnistuttu kiinnittämään nuoria palvelujärjestelmään.

Emme voi kuitenkaan olla varmoja siitä, mikä on nuorten omasta mielestä palveluiden ulkopuolella olemista. Kokeeko nuori olevansa palveluiden ulkopuolella, jos yhteydenpito TE-palveluihin tapahtuu esim. puhelimen välityksellä tai jättääkö työttömäksi jäänyt ilmoittautumatta työttömäksi työnhakijaksi erityisistä syistä? Tämä on kuitenkin ilmiö, joka tulee mielestäni huomioida, kun pohditaan aktivointitoimenpiteiden ja nuorten syrjäytymisriskin välistä yhteyttä.

Toisenlaisella tutkimustavalla olisi voitu tutkia aikajanalla millainen tausta nuorilla on ollut ennen hanketta; miten pitkään he ovat olleet TE-palveluiden asiakkaina, missä vaiheessa työttömyyttä he ovat päätyneet hankkeen piiriin ja millä aikavälillä aktivointitoimenpiteet ovat tapahtuneet. Tällaisella tutkimuksella voitaisiin myös selvittää nuorten työllisyyden muodostumista ja tekijöitä, jotka näyttävät työllistymistä auttavan ja mitkä hidastavan. Olisi myös hyvä selvittää, missä vaiheessa vastaajat ovat työllistyneet ja mahdollisesti jääneet uudelleen työttömiksi. Tällaisella tutkimuksella voitaisiin selvittää, miten pitkiä työttömyysjaksoja nuorille tulee ja mikä on aktivointitoimenpiteiden vaikutus työllistymisessä. Myös pitkäaikaisemman seurantatutkimuksen avulla voitaisiin saada tarkemmin tietoa aktivointitoimenpiteiden vaikuttavuudesta pitkällä aikavälillä.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Nuoret tarvitsevat monipuolisia työllisyyspalveluita päästäkseen työelämään. Tämä nousi tutkimuksessa vahvasti esiin sekä työntekijöiden, että nuorten itsensä kertomana. Olisi tärkeää pohtia tulevaisuudessa millaisiin palveluihin resursseja keskitetään ja miten palveluita voitaisiin kehittää nuorten työllisyyden edistämiseksi ja myös työelämän tarpeita vastaaviksi. Uusia innovaatioita kaivattaisiin myös työllisyyspalveluihin.

Tutkimustulosten valossa monet työttömät nuoret eivät osoita aktiivista työnhakua. Tilanteessa jossa moniin työpaikkoihin on ylitarjontaa työnhakijoista, oma aktiivisuus on tärkeää työpaikan saamiseksi. Lisäksi etenkin piilotyöpaikkojen löytäminen vaatii työnhakijalta omaa aktiivisuutta. Voitaisiko TE-palveluissa kehittää palvelupisteitä, joissa olisi työnhaun tueksi käytettävissä työntekijä työhakemusten tekemisessä ja piilotyöpaikkojen etsimisessä?

Työllisyyspalveluiden työntekijöiden tulisi olla innovatiivisia ja osata kohdata asiakas kokonaisvaltaisesti sekä kyetä ohjaamaan häntä myös muiden työllistymistä tukevien palveluiden piiriin. Työvoimapaalveluiden asiantuntijoilta vaaditaan kykyä arvioida asiakkaalle sopivien, työnhakua tukevien palveluiden tarvetta ja koota niistä sopiva kokonaisuus edistämään asiakkaan työllistymistä. Tutkimuksen perusteella yksittäinen aktivointitoimenpide ei riitä ainoana toimenpiteenä edistämään asiakkaan työllistymistä, vaan tarvitaan henkilökohtaisesti räätälöity kokonaisuus, joka tukee asiakkaan työllistymisedellytyksiä monipuolisesti.

Palkkatuki edistää työnhakijan työllistymistä avoimille työmarkkinoille lisäämällä asiakkaan työkokemusta ja näyttämällä työnantajalle työntekijän mahdollisen potentiaalain, pienentäen palkkaamiseen liittyviä taloudellisia riskitekijöitä. Tämä on tärkeää etenkin pienyritysten kohdalla, joille epäonnistunut rekrytointi on aina kallis toimenpide. Palkkatuki on tämänkin tutkimuksen mukaan paras aktivointitoimenpide työttömän nuoren saattamiseksi työelämään.

Tämä tutkimus on tehty niiden vastaajien osalta, jotka ovat osallistuneet kyselyyn. Täytyy siis muistaa, että useita satoja vastauksia jäi saamatta. Ei voida olla varmoja

siitä ketkä kyselyyn päätyivät vastaamaan. Vastaajien joukko saattaa olla valikoitunut sellaisiin henkilöihin, jotka ovat saaneet hankkeesta paljon hyötyä ja joilla menee tällä hetkellä hyvin. Toisaalta voi olla, että vastaajissa on tasaisesti niitä, jotka ovat hankkeesta saaneet hyötyä ja niitä joille siitä ei ole ollut apua. Tämän tutkimuksen avulla ei voida siis vetää johtopäätöksiä, kokonaisvaltaisesti hankkeen onnistumisesta. Vaikutavuuden arvioinnista haastavaa tekee myös se, että yksilölliset erot henkilökohtaisissa ominaisuuksissa estää koeasetelmien tekemisen. Jokaisen ihmisen kulkema polku on aina yksilöllinen ja siihen vaikuttavat monet eri tekijät.

Tämän vuoksi palkkatuen työllistävä vaikutus voidaan myös kyseenalaistaa. Tällaisen tutkimuksen kautta ei voida todeta niitä henkilökohtaisia tekijöitä, jotka voivat estää tai edistää työttömän työllistymistä. Ei voida siis tietää ovatko palkkatuen saajat olleet ominaisuuksiltaan paremmin työllistymään kykeneviä, kuin muihin toimiin osallistuneet. Toisaalta jos näin on ollut, olisi tärkeä miettiä millaisia kuntouttavia toimia tai vahvuuksia lisääviä asioita työllistymisen edistämiseksi voitaisiin tehdä, jotta saavutettaisiin samanlaista vaikuttavuutta, kuin palkkatuen kautta on tämän tutkimuksen mukaan saavutettu.

Samalla tavoin voidaan kyseenalaistaa myös hankkeen vaikutus. Ei voida tietää mitä näiden nuorten elämässä muuten on tapahtunut. Onko elämään tullut tekijöitä, jotka ovat lisänneet nuoren mielenkiintoa opiskeluun tai työntekoon. Onko taustalla asunto- ja parisuhdetekijät kannustaneet tai mahdollistaneet työllistymisen. Työttömäksi jääneiden kohdalla samat tekijät taas ovat voineet kumota hankkeesta saadut hyödyt. Myös työntekijöiden henkilökohtaiset ominaisuudet ovat voineet vaikuttaa vaikuttavuuteen, toimien tuomaa hyötyä enemmän. Myöskään samanlaisia tuloksia ei voida välttämättä enää saada toista hanketta arvioitaessa samalla menetelmällä.

Nämä ovat kuitenkin tekijöitä, joita ei voida tämän mittakaavan tutkimuksessa huomioida riittävästi. Jos tahdottaisiin selvittää nuorten elämän todellisia muutoksia, tarvittaisiin paljon pitkäkestoisempi tutkimus. Siinä tulisi tarkastella yksilöiden tuloissa tapahtuvia muutoksia, mahdollisia paikkakunnan vaihdoksia, opiskelu- ja valmistusaikoja sekä muita vaikuttavuutta todentavia mittareita. Olisikin tärkeä tehdä pidemmän aikavälin vaikuttavuusarvioiteja, joissa pystyttäisiin näkemään todelliset vaikutukset työpaikkojen pysyvyyden ja vaihtuvuuden kautta.

Kuitenkin kun pohditaan jokaisen syrjäytyvän nuoren aiheuttamia kuluja pitkällä aikavälillä yhteiskunnalle, voidaan todeta, että jokainen työllistynyt nuori säästää yhteisiä rahoja. Jokainen työllistynyt nuori, myös tuo oman osansa verovaroihin ja kerryttää omaa eläkettään. Vaikka palkkatuki on kallis aktivointitoimenpide se myös maksaa aina osan itsestään veroina ja työnantajan maksamina kuluina takaisin.

LÄHTEET

Amundson, Norman E. 2005. Aktiivinen ohjaus – Opas uraohjauksen ammattilaisille. Juva WS Bookwell Oy.

Bjöklund, Liisa, Hallamaa, Jaana 2013. Miten kannustaa ihmisiä työmarkkinoille eettisesti ja kestävästi. Teoksessa Karjalainen, Vappu, Keskitalo, Elsa (toim.) Kaikki työuralle! Työttömien aktiivipolitiikkaa Suomessa. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, Tampere, 150-172 .

Etelä-Savo ennakoi. WWW-dokumentti. <http://www.esavoennakoi.fi/tyottomien-maara> Päivitetty 22.1.2015. Luettu 27.2.2015.

Eurooppa 2020-strategia. WWW-dokumentti. http://ec.europa.eu/europe2020/index_fi.htm Päivitetty 10.3.2014. Luettu 3.4.2014.

Hämäläinen, Kari, Tuomala, Juha & Ylikännö, Minna 2009. Työmarkkinatuen aktiivisuuden vaikutukset. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 7/2009.

Hämäläinen, Kari 2013. Aktivointipolitiikan talouspoliittiset tavoitteet, tulokset ja merkitys yhteiskunnassa. Teoksessa Karjalainen, Vappu, Keskitalo, Elsa (toim.) Kaikki työuralle! Työttömien aktiivipolitiikkaa Suomessa. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, Tampere 173-189.

Hämäläinen, Ulla 2012. Nuorisotyöttömyys – synonyymi nuorten syrjäytymiselle? 28.11.2012 Rovaniemi. Kela. WWW-dokumentti. http://www.kela.fi/documents/10180/610820/Hamalainen_Nuorisoty%C3%B6tt%C3%B6myys.pdf/0555da3f-4572-4bab-8774-2966c05666b5 Luettu 13.2.2015.

Hämäläinen, Ulla, Tuomala, Juha 2013. Faktaa nuorisotyöttömyydestä. VATT Policy Brief 2/2013. WWW-dokumentti. http://www.vatt.fi/file/policybrief/vatt_policybrief_22013.pdf Luettu 14.2.2015.

Hänninen, Sakari, Junnila, Maijaliisa 2012. Johdanto. Teoksessa Hänninen, Sakari, Junnila, Maijaliisa. Vaikuttavatko politiikkatoimet? Sosiaali- ja terveydenhuolto vaikuttavuusarvioinnin kohteena. Juves Print, Tampere.

Hänninen, Sakari, Junnila, Maijaliisa 2012. Päätöksen tekoon ja politiikkatoimiin vaikuttaminen. Teoksessa Hänninen, Sakari, Junnila, Maijaliisa. Vaikuttavatko politiikkatoimet? Sosiaali- ja terveydenhuolto vaikuttavuusarvioinnin kohteena. Juves Print, Tampere.

Ilmakunnas, Seija, Junka, Teuvo & Uusitalo, Roope 2008. Poliitikka toimenpiteiden arviointi – mitä, miten, miksi. Teoksessa Ilmakunnas, Seija, Junka, Teuvo & Uusitalo, Roope. Vaikuttavaa tutkimusta – miten arviointitutkimus palvelee päätöksen teon tarpeita? Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Helsinki 2008 1-9.

Julkunen, Raija 2013. Aktivointipolitiikka hyvinvointivaltion paradigman muutoksena. Teoksessa Karjalainen, Vappu, Keskitalo, Elsa (toim.) Kaikki työuralle! Työttömien aktiivipolitiikkaa Suomessa. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, Tampere 21-44.

Karjalainen, Pekka 2012. Realistinen arviointi kuntouttavan sosiaalityön vaikuttavuudesta. Teoksessa Pohjola, Anneli, Kemppainen, Tarja & Väyrynen, Sanna (toim.) Sosiaalityön vaikuttavuus. Lapin yliopistokeskus, Tampere, 162-191.

Karjalainen, Vappu 2011. Aktiivisen sosiaalipolitiikan ristiriitainen tehtävä. Teoksessa Palola, Elina, Karjalainen, Vappu (toim.) Sosiaalipolitiikka – hukassa vai uuden jäljillä. Unigrafia Oy Yliopistopaino, Helsinki, 227-248.

Keskitalo, Elsa, Karjalainen, Vappu 2013. Mitä on aktivointi ja aktiivipolitiikka? Teoksessa Karjalainen, Vappu, Keskitalo, Elsa (toim.) Kaikki työuralle! Työttömien aktiivipolitiikkaa Suomessa. Juvenes Print – Suomen yliopistopaino, Tampere, 7-9.

Koponen, Johanna 2014. Sähköpostiviesti 9.12.2014. Tenho-hankkeen projektipäällikkö. Etelä-Savon ELY-keskus.

Miettinen, Sini 2011. ”Muuten mä olisin varmaan vieläkin jossain työttömänä” - Palkkatuetun työn merkitys Vantaalaiselle nuorelle. WWW-dokumentti. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/33770/Miettinen_Sini.pdf?sequence=1 Luettu 3.4.2014.

Myrskylä, Pekka 2011. Nuoret työmarkkinoiden ulkopuolella, Työ- ja elinkeinoministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 12/2011. WWW-dokumentti. http://www.tem.fi/files/29457/TEM_12_2011_netti.pdf Luettu 7.9.2013.

Nuorisotakuu 2015. WWW-dokumentti. http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu/tietoa_takuusta Luettu 6.2.2015.

Nuorten yhteiskuntatakuu 2013. TEM-raportteja 8/2012. WWW-dokumentti. http://www.tem.fi/files/32352/Nuorten_yhteiskuntatakuu_-_tyoryhman_raportti_%282%29.pdf Luettu 23.3.2014.

Pohjola, Anneli 2012. Moniulotteinen vaikuttavuus. Teoksessa Pohjola, Anneli, Kemppainen, Tarja, Väyrynen, Sanna (toim.) Sosiaalityön vaikuttavuus. Juvenes Print, Tampere.

Pulkkinen, Eeva 2014. AKVAS 2014: Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden seurantaselvitys. WWW-dokumentti. <http://www.doria.fi/handle/10024/101895> [Julkaistu 11\2014](#). Luettu 26.2.2015.

Raunio, Kyösti 2004. Olennainen sosiaalityössä. Tammer-Paino, Tampere.

Sosiaali- ja Terveysministeriö. Kuntouttava työtoiminta. WWW-dokumentti. http://www.stm.fi/sosiaali_ja_tervespalvelut/kuntoutus/kuntouttava_tyotoiminta Julkaistu 19.2.2015. Katsottu 21.2.2015.

Tenho-hankkeen projektisuunnitelma 23.4.2013.

Tuomala, Juha, Hämäläinen, Kari 2008. Työmarkkinatuen aktivoinnin vaikutus työttömien työllistymiseen ja aktivointitoimiin osallistumiseen. Teoksessa Ilmakunnas, Seija, Junka, Teuvo, Uusitalo, Roope. Vaikuttavaa tutkimusta – miten arviointitutkimus palvelee päätöksen teon tarpeita? Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Helsinki, 55-65.

Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Jyväskylä.

Tuppurainen, Simo 2009. Muistio nuorten työelämäasenteista ja -arvoista. Teoksessa Muistio nuorten työelämäasenteista ja -arvoista sekä toimenpiteistä nuorten työllisyyden edistämiseksi. Nuorisotutkimusseura, Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta. WWW-dokumentti.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/tyoelamaasenteet.pdf> Katsottu 12.8.2014.

Vaarama, Marja 2011. Prologi: Sosiaalipolitiikan nykytila. Teoksessa Palola, Elina, Karjalainen, Vappu (toim.) Sosiaalipolitiikka – Hukassa vai uuden jäljillä? Unigrafia Oy Yliopistopaino, Helsinki.

Liite 1 Työntekijöiden haastattelun kysymykset

Haastattelun kysymykset:

- Kuka olet ja mikä on ollut roolisi TENHO-hankkeessa?
- Millainen koulutus sinulla on taustalla?
- Kuinka pitkään olit hankkeessa mukana?
- Millaisia menetelmiä olet käyttänyt työssäsi hankkeessa?
- Mitkä menetelmät totesit hyväksi ja toimiviksi? Miksi?
- Mitkä menetelmät eivät toimineet niin hyvin kuin olisit odottanut? Miksi?
- Muuttuivatko menetelmät hankkeessa työskentelysi aikana? Jos muuttuivat niin miten?
- Millaisten asioiden omassa työskentelyssäsi uskot muuttavan nuorten elämää?
- Mitä hankkeen aikaisista toiminnoista on juurtunut käytäntöön?
- Mitä asioita hankkeessa olisi voitu tehdä toisin, jotta toimien vaikutus nuorten elämään olisi ollut suurempi?
- Mikä on mielestäsi hankkeen suurin anti nuorten työllistymiseen omalla osa-alueellasi ja minkä toimien toivoisit juurtuvan käytäntöihin jatkossakin?
- Onko nuorissa ollut havaittavissa muutosta hankkeen aikana ja millaista muutosta?

Liite 2 Nuorten kyselytutkimuksen kysymykset

11% valmiina

TENHO-hankkeeseen osallistuneiden nuorten kysely

Vastaamalla tähän kyselyyn, edesautat nuorten palveluiden kehittämistä työllisyyspalveluissa. Kysymyksiä on maksimissa 19, mutta vain kahteen ensimmäiseen kysymykseen on pakko vastata. Toivoisin sinun kuitenkin jaksavan kahlata kaikki kysymykset läpi, jotta saisin riittävästi tietoa tutkimukseen. Useimpiin kysymyksiin voit myös valita useamman vaihtoehdon, jos esim. opiskelet ja teet töitä saman aikaisesti. Muistathan tallentaa kyselyn loppuksi?

Perustiedot

Sukupuoli *

Nainen Mies

Ikä *

16-18 19-22 23-26 27-32

Koulutuksesi ennen hankkeeseen osallistumista

Peruskoulu ilman päästötodistusta

Peruskoulu

Ammattikoulu

- Ammattikoulu, keskeytynyt
- Ylioppilas
- Lukio, päästötodistus
- Lukio keskeytynyt
- Ammattikorkeakoulu
- Ammattikorkeakoulu, keskeytynyt
- Yliopisto
- Yliopisto, keskeytynyt
- Muu mikä?

22% valmiina

TENHO-hankkeeseen osallistuneiden nuorten kysely

TENHOon liittyviä kysymyksiä

Millä paikkakunnalla tai -kunnilla osallistuit toimintaan?

- Enonkoski
- Heinävesi
- Hirvensalmi
- Joroinen
- Juva
- Kangasniemi

- Mikkeli
- Mäntyharju
- Pieksämäki
- Punkaharju
- Puumala
- Rantasalmi
- Ristiina
- Savonlinna
- Sulkava
- Suomenniemi

Mihin palveluihin osallistuit hankkeessa

- Henkilökohtainen ohjaus (Anu tai Merja)
- Työhönvalmennus
- Työnhakuvalmennus
- Tutustumismatka jäänmurtaja Sisulle
- Digitaalinen kaupunkiseikkailu Mikkelissä
- Aamukahvit Savonlinnassa
- Give me a break - tapahtuma Savonlinnassa tai Mikkelissä
- Palkkatuki

33% valmiina

Kuinka pitkään olit hankkeessa mukana?

- alle kuukauden
- 1 - 3 kuukautta
- 3 - 6 kuukautta
- 7 - 9 kuukautta
- 10 - 12 kuukautta
- 1 - 1,5 vuotta
- yli 1,5 vuotta

Mitä kautta tulit hankkeen palveluiden piiriin?

- TE-toimistosta
- Koulusta tai oppilaitoksesta
- Sosiaalitoimesta
- Tuttava suositteli
- Löysin netistä
- Joku muu, mikä?

44% valmiina

TENHO-hankkeeseen osallistuneiden nuorten kysely

Mihin sinua ohjattiin hankkeesta? Voit valita useamman sopivan vaihtoehdon.

- Palkkatyöhön
- Palkkatuettuun työhön
- Työkokeiluun
- Opiskelemaan
- Kuntouttavaan työtoimintaan
- Työvoimanpalvelukeskukseen (Reitti, Reimari)
- Työvoimatoimistoon
- Muuhun hankkeeseen
- Terveystieteiden palveluun
- Mielenterveyspalveluiden piiriin
- Päihdepalveluiden piiriin
- Olkkariin
- Sosiaalitoimistoon
- Johonkin muualle, mihin?

Mikä on tämän hetkinen elämäntilanteesi?

- Palkkatyössä
- Työkokeilussa
- Kuntouttavassa työtoiminnassa
- Opiskelen
- Työtön
- Kuntoutustuella
- Äitiyslomalla

- Kotihoidontuella
- Sairauslomalla
- Työkyvyttömyyseläkkeellä
- Olen palveluiden ulkopuolella

55% valmiina

TENHO-hankkeeseen osallistuneiden nuorten kysely

Vastasit olevasi työssä. Miten työllistyt?

- Löysin itse työpaikan esim. työvoimatoimiston avoimien työpaikkojen kautta
- Työllistyin opiskeluihin liittyvän työharjoittelun kautta
- Työllistyin palkkatuen kautta
- Työllistyin kuntouttavan työtoiminnan kautta
- Työnantaja otti minuun yhteyttä
- Työllistyin muuta kautta, mitä?

66% valmiina

TENHO-hankkeeseen osallistuneiden nuorten kysely

Vastasit olevasi työtön. Oletko ollut hankkeeseen osallistumisesi jälkeen töissä

tai opiskelemassa?

Kyllä

En

Oletko hakenut opiskelemaan

Kyllä

En

Arvioi kuinka monta työhakemusta olet lähettänyt viimeisen vuoden aikana

1

2 - 5

6 - 10

10 - 15

Enemmän kuin 15

En yhtään

77% valmiina

TENHO-hankkeeseen osallistuneiden nuorten kysely

Arvioi hankkeen vaikutusta elämääsi

	Erittäin paljon	Paljon	Jonkin verran	Vähän	Ei lain- kaan	En osaa sanoa
--	----------------------------	---------------	--------------------------	--------------	--------------------------	------------------------------

**Kuinka paljon hankkeesta
oli konkreettista hyötyä
sinulle?**

☐						
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐						
☐						
☐						
☐						

**Kuinka paljon sait mielestä-
si ohjausta hankkeessa?**

☐						
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐						
☐						
☐						
☐						

**Kuinka hyvin saamasi pal-
velut vastasivat odotuksia-
si?**

☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐					

-
-
-
-
-

**Suosittelisitko tätä hanketta
ystävällesi, jos hän saisi
mahdollisuuden osallistua
siihen?**

-
-
-
-
-
-

**Minkä verran koet, että
hankkeeseen osallistuminen
vaikutti tämän hetkiseen
elämäntilanteeseesi?**

-
-
-
-
-
-

**Onko taloudellinen tilanteesi
parantunut hankkeen
jälkeen?**

-
-
-
-

-
-

**Kuinka paljon opiskelu
kiinnostaa sinua tällä het-
kellä?**

-
-
-
-
-
-

**Kuinka paljon työnteko
kiinnostaa sinua tällä het-
kellä?**

-
-
-
-
-
-

**Kuinka paljon yrittäjäyys
kiinnostaa sinua tällä het-
kellä?**

-
-
-
-
-
-

Olisitko suositellut kaverillesi hankkeeseen osallistumista, oman osallistumi-

sesi jälkeen?

- Kyllä En En osaa sanoa

Olisitko valmis muuttamaan työn/ opiskelujen perässä muualle, jos omalta paikkakunnaltasi ei löytyisi töitä tai opiskelupaikkaa?

- Kyllä En En osaa sanoa

88% valmiina

TENHO-hankkeeseen osallistuneiden nuorten kysely

Mitä olisit toivonut hankkeelta enemmän? Olisiko jotakin voitu tehdä toisin?

Mitkä asiat olivat mielestäsi onnistuneita hankkeessa?

100% valmiina

TENHO-hankkeeseen osallistuneiden nuorten kysely

Kiitos, kun jaksoit osallistua kyselyyn. Haluatko vielä antaa minulle palautetta kyselystä?
